

**KOMPETENCAT THEMELORE
PROFESIONALE**
për profilet e punonjësve profesionistë
në kopshte për fëmijë

- DORACAK -

Ky publikim është përgatitur me mbështetjen financiare dhe të ekspertëve nga projekti i BE-së "Rritja e cilësisë së edukimit dhe kujdesit parashkollor" **EuropeAid/139823/IN/SER/MK**

Titulli:

KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE PËR PROFILET PROFESIONALE TË PUNËSUAR NË KOPSHTET E FËMIJËVE – DORACAK

Titulli i origjinalit: ОСНОВНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА СТРУЧНИ ПРОФИЛИ ВРАБОТЕНИ ВО ДЕТСКИ ГРАДИНКИ – ПРИРАЧНИК (përkthyer nga maqedonishtja në gjuhën shqipe)

Автори: Проф. д-р. Јасмина Клеменовиќ, Проф. д-р Алма Тасевска, Проф. д-р. Адријана Вишњиќ – Јевтиќ

Botues:

Ministria e Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë

Për botuesin: Ministri Fatmir Limani

Autorë:

Prof. Dr. Jasmina Klemenoviq

Prof. Dr. Alma Tasevska

Prof. Dr. Adrijana Vishnjq-Jevtiq

Redaktor:

Prof. Dr. Alma Tasevska

Përpunimi kompjuterik:

TEDI TREJD KOM sh.p.k. Shkup

Përkthimi: KONTINEO sh.p.k. Shkup

Shtypshkrinja: TEDI TRADE COM sh.p.k. Shkup

Tirazhi: 100 kopje

CIP - Katalogimi në botim Biblioteka Kombëtare dhe Universitare "Shën Kliment Ohridski", Shkup

ISBN: 978-608-249-606-1

COBISS.MK-ID 64685061

Viti dhe vendi i botimit: 2024, Shkup

Shënim

Përmbajtja e këtij doracaku është përgjegjësi e vetme e Archidata s.r.l. dhe partnerët e saj në konsorcium dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se pasqyrojnë pikëpamjet e Bashkimit Evropian, dhe Ministrisë së Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë.

PËRMBAJTJA:

PËRMBLEDHJA.....	5
1.NOCIONET THEMELORE.....	8
2. Eksperienca ndërkombëtare për kompetencat dhe kualifikimet profesionale për profilet profesionale të punonjësve në kopshte për fëmijë.	10
3. Standardi i kualifikimit dhe profili profesional i punonjësve në kopshte.	15
3.1 Standardi i kualifikimit dhe profili profesional i punonjësve në kopshte	15
3.2 Profilet profesionale në kopshte	19
4. Vlerat profesionale të profileve profesionale në kopshte	22
5. Kompetencat themelore profesionale të profileve profesionale të punësuar në kopshte	24
5.1. Struktura e kompetencave themelore profesionale të profileve profesionale të punësuar në kopshte	25
6. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për një profil profesional në kopshte (Kategoria A-DREJTORË/MENAXHERË)	29
7. KOMPETENCAT PROFESIONALE THEMELORE për profilin profesional në kopshte (Kategoria B - PUNËTARË PROFESIONALE)	35
7.1 Kompetencat e përbashkëta për profesionistët	36
8. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për një profil profesional në kopshte (Kategoria C - EDUKATORË)	43
9. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për një profil profesional në kopshte (Kategoria Ç - BASHKËPUNËTORËT PROFESIONAL)	50
9.1 Kompetencat e përbashkëta të bashkëpunëtorëve profesional	51
10. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për një profil profesional në kopshte (Kategoria D - PËRKËDHELËS)	57
LITERATURA E SHFRYTËZUAR	63

PËRMBLEDHJE

Në mesin e vitit 2019, Këshilli i Bashkimit Evropian publikoi një *Rekomandim për sistemet me cilësi të lartë për institucionet parashkollore edukativo-arsimore*,¹ i cili bazohet në 11 parimet e Shtyllës Evropiane të të Drejtave Sociale, ku thuhet se “të gjithë fëmijët kanë të drejtë për edukim dhe arsimi parashkollor të qasshëm dhe cilësor”². Kjo është në përputhje me *Konventën e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijës dhe Objektivin 4.2 i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin e Qëndrueshëm* ku parashikohet se deri në vitin 2030 “të gjitha vajzat dhe djemtë duhet të kenë qasje në kujdesin e hershëm cilësor dhe edukim që do t'u mundësojë atyre zhvillim dhe mësim të hershëm”³, si bazë për arsimin formal dhe të mësuarit gjatë gjithë jetës.

Dokumentet e shumta evropiane theksojnë **rolin kyç të arsimit dhe edukimit parashkollor në nxitjen e mësimin të hershëm për të gjithë fëmijët, mirëqenien dhe zhvillimin e tyre**⁴. Kjo konsiderohet si investimi më efektiv i të gjitha fazave të edukimit, veçanërisht për fëmijët në pozitë të pafavorshme. Megjithatë, disa studime hulumtuese tregojnë se jo të gjitha programet parashkollore do të arrijnë objektiva të tilla, por vetëm ato të cilësisë së lartë⁵.

Karakteristikat themelore të programeve dhe shërbimeve parashkollore cilësore janë: disponueshmëria e lartë, pranueshmëria dhe gjithëpërfshirja; një dizajn i bazuar në supozimin se edukimi dhe kujdesi janë të pandashme; partneritetet me familjet bazohen në besim dhe respekt të ndërsjellë; një fëmijëri që ka vlerë në vetvete, fëmijët mbështeten dhe vlerësohen; zhvillimi, mësimi dhe zgjedhja e aktiviteteve fokusohen tek fëmijët dhe interesi i tyre për të mësuar, gjë që u mundëson atyre të dinë se si të mësojnë dhe si të jenë empatik dhe tolerant ndaj diversitetit; zhvillimi i kompetencave gjuhësore të fëmijëve nga komunitete të ndryshme kulturore që mund

¹ Official Journal of the EU (2019): *Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems* (C189/02), Official Journal of the European Union, 05 June 2019.

² General Secretariat of the Council (2017): *The European Pillar of Social Rights* (13129/17), Council of the European Union, Brussels 20 October 2017.

³ United Nations (2018): *Education for sustainable development in the framework of the 2030 Agenda for Sustainable Development*(A/RES/72/222),The General AssemblyUnited Nations, 25 January 2018.

⁴ Dumcius, R., et al (2014). Study on the effective use of early childhood education and care in preventing early school leaving - Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, doi: 10.2766/81384; Official Journal of the EU (2013): *Council Recommendation on effective Roma integration measures in the Member States* (C378/01), Official Journal of the European Union, of 9 December 2013; OECD (2018), *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*, Paris: OECD Publishing. doi.org/10.1787/19991487; Vandenbroeck, M., et al (2018). Benefits of early childhood education and care and the conditions for obtaining them, Report of the European Expert Network on Economics of Education. Luxembourg: Publications Office of the European Union, doi: 10.2766/007676.

⁵ Melhuish, E., et al (2015). *A review of research on the effects of Early Childhood Education and Care upon child development*. CARE project, Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care - ECEC.

të ndihmojnë në përmirësimin e mundësive të tyre për arsimim dhe integrim të suksesshëm në komunitet⁶.

Këto veçori komplekse dhe dinamike të programeve dhe shërbimeve të cilësisë së lartë parashkollore kërkojnë punë të përkushtuar dhe të përgjegjshme me fëmijët, familjet dhe komunitetet nga të gjitha profilet profesionale në sistemin e edukimit, arsimit dhe kujdesit parashkollor. Nga kjo lindin një sërë pyetjesh: Çfarë duhet të dinë, kuptojnë dhe bëjnë praktikuesit çdo ditë në institucionet parashkollore? A i përgatit ata mjaftueshëm arsimimi bazë për një punë kaq komplekse, dinamike dhe të përgjegjshme? Cilat njohuri dhe aftësi themelore mund të përgatisin ata për të kuptuar dhe marrë parasysh plotësisht mirëqenien e fëmijëve, nevojat e tyre arsimore dhe zhvillimore, zhvillimet përkatëse sociale, barazinë gjinore dhe një kuptim gjithëpërfshirës të të drejtave të fëmijëve dhe familjeve të tyre? A ju mundësojnë ato njohuri praktikuesit në kopshte të fitojnë kompetenca për të përmbushur nevojat individuale të fëmijëve në aspektin e zhvillimit dhe prejardhjeve të ndryshme socio-ekonomike? A janë praktikuesit dhe të gjithë profesionistët e tjerë të angazhuar në institucionet parashkollore, në gjendje të fitojnë dhe zhvillojnë kompetencat?

Në këtë kuptim, **të gjitha profilet profesionale në sistemin e edukimit, arsimit dhe kujdesit parashkollor paraqesin një komponentë të rëndësishëm për krijimin e programeve cilësore, ndërsa kompetencat e tyre profesionale janë thelbësore për arritjen e shërbimeve të cilësisë së lartë** në fëmijërinë e hershme. Ekziston një konsensus midis studiuesve, praktikuesve dhe politikëbërësve se cilësia e shërbimeve të mësimin të hershëm dhe zhvillimit varet nga personeli i mirëarsimuar, me përvojë dhe kompetent. Por, paralelisht me rregulloret që lidhen me profilin e kompetencave, nevojiten edhe investime të tjera për të mbështetur zbatimin e kompetencave individuale. Këto kanë të bëjnë me mbështetjen për praktikuesit dhe praktikuesit e ardhshëm, duke stimuluar një qasje sistematike për edukimin e fëmijërisë së hershme, politikëbërjen dhe udhëheqjen e edukimit dhe kujdesit, personelin, kohën për reflektim të përbashkët, trajnimin, këshillimin për karrierë dhe burime të tjera mbështetëse. Cilësia e profileve profesionale nuk mund të reduktohet në një grup kompetencash të individëve. Megjithatë termi "kompetencë" shpesh mund të lidhet me cilësitë e një personi, në fakt cilësia e punonjësve përcaktohet nga ndërveprimi ndërmjet personave kompetentë në atë që ne e quajmë "sistem kompetent". Ndër aspektet më të theksuara të kushteve të sistemit që mundësojnë zhvillimin e kompetencave janë kushtet mbështetëse të punës, duke përfshirë udhëheqjen profesionale, të cilat krijojnë mundësi për vëzhgim, reflektim, planifikim, punë ekipore dhe bashkëpunim me prindërit.

Në këtë kuptim, ky dokument ndjek perspektivën transformuese, e cila shkon përtej nivelit individual dhe i qaset kompetencave profesionale të profileve profesionale në kopshte në mënyrë më sistematike. Duke pasur parasysh që në vendin tonë kjo bëhet në institucionet për fëmijë, të cilat mund të organizohen si kopshte dhe/ose qendra për zhvillimin e fëmijërisë së hershme, ky dokument paraqet kompetencat themelore profesionale të profileve profesionale të punësuar në kopshte, me përjashtim të edukatorëve duke marrë parasysh se janë përgatitur në periudhën e mëparshme⁷. Kjo nënkupton që drejtorët të punojnë së bashku me edukatorët, kujdestarët,

⁶ Official Journal of the EU (2019): Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems (C189/02), Official Journal of the European Union, 05 June 2019.

⁷ Creating competencies for kindergarten teachers British Embassy funded project, implemented by UNICEF Office – Skopje and Ministry of Labour and Social Policy, 2018.

profesionistët dhe stafin mbështetës, prindërit dhe komunitetin e gjerë për të arritur një vizion gjithëpërfshirës të rezultateve ambicioze por të arritshme për të gjithë.

Kjo perspektivë orientohet drejt zhvillimit të një komuniteti për mësim që fokusohet në suksesin e të mësuarit dhe zhvillimin e çdo fëmije, ku çdo edukator, kujdestar, punëtor profesionist dhe bashkëpunëtor profesional krijon individualisht një mjedis profesional dhe kulturor në të cilin çdo individ vlerësohet dhe kuptohet dhe merr mbështetje deri në pritjet dhe mundësitë më të larta për zhvillimin e potencialit individual. Një qasje e tillë ndaj një mjedisi profesional dhe kulturor mund të jetë e qëndrueshme nëse drejtorët, si dhe edukatorët dhe profesionistët, janë vetë pjesë e këtij koncepti në të cilin si individë ata do të monitorohen dhe kuptohen nga vetë ata dhe do të ofrojnë strukturën e duhur dhe burimet e nevojshme për kultivimin e kulturës së progresit të vazhdueshëm dhe ngritjen e kapaciteteve të përbashkëta.

Kompetencat themelore profesionale të profileve profesionale në kopshte synojnë të sigurojnë punë efektive, një mjedis profesional dhe kulturor të orientuar drejt arritjeve të fëmijëve, si dhe drejt arritjeve të të gjithë punonjësve. Kjo qasje synon ta bëjë punësimin në një kopsht fëmijësh një mundësi më tërheqëse për staf më të kualifikuar, të cilët kanë mundësi për zhvillim të vazhdueshëm profesional dhe një karrierë të përshtatshme.

1. NOCIONET THEMELORE

Profili i të punësuarve në kopshte - përmban të dhëna lidhur me emërtimin e profesionit në gjuhën maqedonase (sipas klasifikimit dhe standardeve të profesioneve) dhe në gjuhën angleze (sipas Systems of early education, care and professionalisation in Europe - seepro), kërkesat për kualifikime profesionale arsimore sipas ERK, MRK dhe ISCED me informacione sipas sektorit të punës.

Korniza Evropiane e Kualifikimeve (ERK/EQF - European Qualifications Framework) është një kornizë e përbashkët referimi që lidh sistemet e kualifikimeve në vende të ndryshme dhe është një instrument për njohjen dhe kuptimin e kualifikimeve. **Niveli i kornizës** është një seri hapash të njëpasnjëshme mësimore të shprehura në terma të një sërë rezultatesh të përgjithshme, të strukturuar sipas një grupi përshkrimesh/deskriptorësh.

Korniza Maqedonase e Kualifikimeve (MRK) - është standard kombëtar i detyrueshëm që rregullon marrjen dhe përdorimin e kualifikimeve në vendin tonë dhe është instrument për vendosjen e një sistemi të kualifikimeve të fituara në të njëjtin shtet, i cili ofron bazën për dukshmëri, qasje, kalueshmëri, përvetësim dhe cilësi të kualifikimeve.

Klasifikimi Standard Ndërkombëtar i Arsimit (ISCED - International Standard Classification of Education) është një kornizë statistikore për organizimin e informacionit mbi arsimin i krijuar nga UNESCO. Instrumenti është i përshtatshëm për krahasimin, përpilimin dhe paraqitjen e statistikave arsimore në nivel ndërkombëtar.

Kualifikimi - është një rezultat formal i procesit të vlerësimit dhe verifikimit që merret kur një institucion përgjegjës konfirmon se individit ka arritur rezultatet e të nxënësve sipas standardeve të përcaktuara. **Përshkrimet e kualifikimeve** janë tregues të matshëm të rezultateve të të nxënësve në lidhje me njohuritë, aftësitë dhe kompetencat e fituara.

Kompetencat - janë një grup kompleks i njohurive dhe aftësive të fituara, përkatësisht aftësi e provuar për të përdorur njohuritë dhe aftësitë në situata të të mësuarit ose të punës.

Fushat e kompetencave - përcaktohen në disa fusha kyçe të njohurive dhe aftësive që paraqesin një bazë të përbashkët për zhvillimin e kompetencave në profilin e stafit me qëllim të përmirësimit të cilësisë së punës.

Programi (arsimor/studimor) - është një grup komponentësh arsimorë, të bazuar në rezultatet e të nxënësve, të cilat njihen për dhënien e një kualifikimi konkret.

Mësimi formal - është një veprimtari e ofruar nga një institucion arsimor ose një institucion trajnimi që kryhet sipas programeve të caktuara të miratuara, me qëllim të përmirësimit të njohurive, aftësive dhe kompetencave për të cilat lëshohet një dokument përkatës.

Mësimi joformal - janë aktivitete të organizuara mësimore me qëllim të përmirësimit të njohurive, aftësive dhe kompetencave për nevoja personale, sociale dhe profesionale dhe zakonisht çojnë në marrjen e certifikatave të nevojshme për zhvillimin profesional dhe në karrierë.

Mësimi informal – është çdo mësim që nuk është as arsimim formal, as mësim joformal, një lloj mësimi i pavarur ose të mësuar nga përvoja. Të mësuarit informal është një fenomen i të mësuarit të zgjeruar në të cilin mësimi zhvillohet përmes pjesëmarrjes dhe krijohen njohuri.

Mësimi i përjetshëm - është veprimtari e të mësuarit formal, joformal dhe informal gjatë gjithë jetës me qëllim të përmirësimit të njohurive, aftësive dhe kompetencave për nevoja personale, profesionale dhe sociale.

Rezultatet e të nxënësve - janë certifikata për atë që nxënësi di, kupton dhe mund të bëjë si rezultat i procesit të të mësuarit formal, joformal ose informal. Rezultatet e të nxënësve përcaktohen në terma të njohurive, aftësive dhe kompetencave (pavarësia dhe përgjegjësia).

Vlerat profesionale - Parimet që pranohen me vetëdije nga profesioni sepse ndikojnë pozitivisht në zhvillimin e përgjithshëm të komunitetit/kanë ndikim pozitiv tek fëmijët dhe familjet.

Zhvillimi profesional - arsimimi dhe trajnimi i vazhdueshëm që realizohet me qëllim të rritjes së njohurive dhe forcimit të aftësive dhe shkathtësive të profesionistëve që punojnë në kopshte për të fituar kompetenca që do të përmirësojnë vazhdimisht punën e tyre të përditshme. Zhvillimi profesional varet nga arsimimi fillestar, mundësitë, nevojat dhe dëshira për ndjekje aktive dhe pjesëmarrje në të gjitha format e disponueshme.

2. Eksperienca ndërkombëtare për kompetencat dhe kualifikimet profesionale për profilet profesionale të punonjësve në kopshtet për fëmijë

Si në qarqet akademike ashtu edhe në dokumentet e politikave ndërkombëtare, ekziston një konsensus i gjerë se cilësia e profileve profesionale të përdorura në sistemin e arsimit dhe kujdesit parashkollor është një parashikues i fortë për nivelin e zhvillimit të fëmijëve dhe rezultateve të të nxënit. Prandaj, hulumtimi rekomandon që **personeli në sistemin e arsimit dhe kujdesit parashkollor duhet të jetë i kualifikuar në nivel diplome (ISCED 5)**, ndërsa dokumentet e politikave ndërkombëtare thonë se **të paktën 60% e stafit** duhet të trajnohen në këtë nivel⁸.

Analizat e fundit ndërkombëtare tregojnë se në sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor punojnë lloje të ndryshme punonjësish, të cilët emërtohen ndryshe dhe me kualifikime të ndryshme. Hulumtimet⁹ e këtij lloji tregojnë se sistemet ndryshojnë nga vendi në vend në shumë aspekte: qeverisja; lloji i personave të punësuar; kualifikimet e praktikuesve dhe trajnimi i tyre fillestar; metodat e trajnimit gjatë shërbimit; politikat dhe reformat; modelet organizative dhe menaxheriale. Edhe pse disa vende kanë **kërkesa kombëtare për kompetencën formale për profesionin dhe për trajnimin fillestar profesional**, vende të tjera kanë kërkesa formale të kompetencës për këtë profesion, por jo për formimin profesional (ose anasjelltas), ndërsa të tjerët nuk kanë fare. Zakonisht, analiza të tilla ndërkombëtare prezantojnë terma të përgjithshëm bazë që lehtësojnë sistemimin dhe mundësojnë krahasimin. Qëllimi është njohja e praktikave të mira dhe ofrimi i udhëzimeve në bazë të të cilave do të zhvillohen kompetenca për të përmirësuar cilësinë e profileve profesionale të punësuar në sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor.

Në sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor, termi "**praktikues**" i referohet atij **personeli që ka kontakte të përditshme dhe të drejtpërdrejta me fëmijët, dhe detyrat e të cilit përfshijnë edukimin dhe/ose kujdesin**. Zakonisht, këta janë profesionistë individualë që drejtojnë një grup fëmijësh në një klasë dhe punojnë drejtpërdrejt me fëmijët dhe familjet e tyre. Praktikantët e këtij lloji, në kontekstin e vendit tonë, janë **edukatorë** (punon me fëmijë nga 3 deri në 6 vjeç) dhe **përkëdhelës** (punon me fëmijë nga 6 muaj deri në 3 vjeç). Për më tepër, në shumë vende ekipe prej disa personash ndajnë përgjegjësinë për një grup fëmijësh në vend që të kenë një profesionist të vetëm në krye të një grupi të tërë fëmijësh, siç ndodh shpesh në shkollat fillore. Disa vende kanë vendosur të njëjtën kërkesë për kualifikim minimal për të gjithë anëtarët e stafit, të tjera kanë profile të ndryshme pune dhe kërkojnë kualifikime të ndryshme për pozicione të ndryshme¹⁰.

⁸ *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe* (2019). European Commission – EACEA - Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2797/894279

⁹ Oberhuemer, P., Schreyer, I. (2017). *Professionals in Early Childhood Education and Care Systems: European Profiles and Perspectives*. Opladen and Farmington Hills, MI: Barbara Budrich.

¹⁰ Kur një ekip punon me një grup fëmijësh në sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor, të paktën një person në ekip duhet të ketë një nivel më të lartë kualifikimi se punonjësit e tjerë që punojnë me të njëjtin grup fëmijësh. Ai person konsiderohet praktikuesi kryesor dhe të tjerët si asistentë. Nëse të gjithë anëtarëve të

Vetëm në një të tretën e sistemeve të arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor në Evropë janë kërkesa **që praktikuesit që punojnë me grupe fëmijësh deri në 3 vjeç, përkatësisht përkëdhelës, të kenë një arsim pasuniversitar ose një nivel të lartë kualifikimi**. Në trembëdhjetë vende evropiane (Bullgari, Gjermani, Estoni, Greqi, Francë, Kroaci, Qipro, Lituani, Slloveni, Finlandë, Bosnje dhe Hercegovinë, Mal të Zi dhe Norvegji), niveli minimal i kualifikimit është arsimi universitar, dhe vetëm në dy vende (Portugali dhe Islandë) Kërkohet arsim i nivelit magjistraturë/Master. Është e rëndësishme të theksohet se ka edhe vende ku nuk ka rregullore për kualifikimin minimal për përkëdhelësit (p.sh. Britani të Madhe, Portugali për praktikuesit që punojnë me fëmijët nën 1 vjeç). Në Bullgari, për çdo grup fëmijësh nën 3 vjeç, i quajtur grup çerdhesh, ka një përkëdhelës që duhet të menaxhohet nga dy praktikues të tjerë që kanë të paktën arsim universitar. Vetëm njëri prej tyre duhet të jetë pedagog, kurse praktikuesi tjetër duhet të jetë përkëdhelës.

Tre të katërtat e sistemit të arsimit dhe kujdesit parashkollor në Evropë kërkojnë që **praktikuesit parësor që punojnë me një grup fëmijësh mbi 3 vjeç**, përkatësisht edukatorët, **të kenë një diplomë ose kualifikim të lartë në arsimin parashkollor ose të përgjithshëm**. Kështu, në 29 vende evropiane kërkesa minimale është diplomë bachelor dhe në katër (Francë, Itali, Portugali dhe Islandë) niveli master. Në tetë sisteme arsimore, niveli minimal i kualifikimit që kërkohet për të punuar si praktikues bazë për çdo grupmoshë është nën nivelin e diplomës (Republika Çeke, Irlanda, Letonia, Malta, Austria, Rumania, Sllovakia dhe Skocia).

Është e rëndësishme të theksohet se **kërkesat për kualifikimin e personelit janë të ndërlidhura me mënyrën e organizimit të sistemit të arsimit parashkollor, arsimor dhe të kujdesit**. Në shumë vende me sisteme unitare, ose ku ekzistojnë mjedise unike dhe të veçanta, praktikuesit parësorë duhet të kualifikohen në nivel diplome ose më lart. Në të kundërt, pothuajse të gjitha vendet me mjedise të veçanta kanë kërkesa më të mëdha për stafin që punon me fëmijët më të mëdhenj në mjediset e mëparshme sesa për ata që punojnë me fëmijë më të vegjël. Përjashtim bëjnë Maqedonia e Veriut dhe Serbia, ku të gjitha dispozitat bëhen në kushte unitare dhe niveli minimal i kualifikimit për praktikuesit parësor që kujdesen për fëmijët më të vegjël është më i ulët se ai për ata që punojnë me fëmijë mbi 3 vjeç. Tre vende (Greqia, Qiproja dhe Portugalia) me mjedise të veçanta në varësi të moshës së fëmijës kanë kërkesa të larta për staf në të dyja fazat e sistemit të arsimit parashkollor, arsimit dhe kujdesit. Kjo nënkupton kërkesa të nivelit të lartë kualifikimi për praktikuesit parësorë në të gjithë fazën e sistemit të edukimit dhe kujdesit në fëmijërinë e hershme. Edhe pse praktikuesit parësorë janë zakonisht kategoria kryesore e stafit në këtë sistem, në shumicën e sistemeve evropiane ata mbështeten në punën e tyre me fëmijët nga **asistentët e arsimit dhe kujdesit**. Në disa vende, asistentët punojnë edhe me fëmijët më të vegjël dhe më të mëdhenj. Në katër vende (Greqi, Itali, Lihtenshtajn dhe Mal të Zi) asistentët punojnë vetëm me fëmijë më të vegjël, ndërsa në tre vende (Belgjikë, Luksemburg dhe Sllovakia) punojnë vetëm me grupe fëmijësh më të rritur. Në pjesën më të madhe të sistemit parashkollor, arsimor dhe të kujdesit me asistent, autoriteti i nivelit më të lartë nuk parashikon rregullore për kualifikimet minimale fillestare profesionale. Megjithatë, 13 sisteme kanë rregullore në këtë fushë. Gjashtë sisteme arsimore (Gjermania, Estonia, Greqia, Luksemburgu, Skocia dhe Mali i Zi) kërkojnë një kualifikim minimal për arsimin post-të mesëm (ISCED 4), megjithëse në shumë raste kërkohet një kualifikim i arsimit të mesëm (ISCED3) në lidhje me arsimin parashkollor ose fillor. Kështu ndodh në Sllovakia dhe Belgjikë (Komuniteti Flaman), ku asistentët punojnë vetëm me fëmijët më të rritur, ndërsa në Francë, Slloveni dhe Finlandë,

ekipit u kërkohet të kenë të njëjtin kualifikim, ata të gjithë konsiderohen si praktikantë parësorë, pavarësisht nga nivelet më të larta profesionale të disponueshme në një vend të caktuar.

asistentët punojnë me të dy grupmoshat. Në dy sisteme arsimore (Holandë dhe Turqi), kërkesat minimale të kualifikimit ndryshojnë në varësi të moshës së fëmijëve.¹¹ Për dallim nga kjo, 13 vende evropiane (Bullgaria, Republika Çeke, Irlanda, Kroacia, Qiproja, Lituania, Malta, Polonia, Rumania, Shqipëria, Islanda, Maqedonia e Veriut dhe Serbia) nuk kanë parashikuar asistentë në mesin e stafit të punësuar në sistemin e edukimit parashkollor, arsimit dhe kujdesit.

Një kuptim më i gjerë i kategorisë "praktikues" në këtë sistem mund të përfshijë edhe specialistë të ndryshëm që kryejnë punë edukative dhe pedagogjike-psikologjike me një grup fëmijësh, ose punojnë me një fëmijë në nivel individual, si pedagogë, psikologë, logopedë (të ashtuq. **punëtorë profesionistë) dhe profile të tjera pedagogjike që janë specialistë në fusha të ndryshme lëndore si mësues të edukimit muzikor, kulturës artistike, gjuhës së huaj, sportit dhe kulturës fizike, etj. (të ashtuq. **bashkëpunëtor profesional**). Shpeshherë, në analizat ndërkombëtare, emri praktikues i referohet: edukatorëve, përkëdhelësve, pedagogëve dhe anëtarëve të tjerë të shërbimit profesional. Gjithashtu, kualifikimet ndërkombëtare nën "personeli në sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor" shpesh nuk përfshijnë personelin mjekësor/shëndetësor që ofron mbështetje për zhvillimin fizik të fëmijëve, si pediatër, fizioterapistë, terapistë psikomotorikë, nutricionistë ose logopedë, as nuk përfshin personelin që kryen përgatitjen e ushqimit, mirëmbajtjen e higjienës së ambientit dhe pastrimin.**

Përvoja ndërkombëtare tregon se në këtë sistem mund të punojnë profile të ndryshme profesionale dhe specialistë, të kualifikuar në nivelin universitar të arsimit të lartë (ISCED 6), për fusha të veçanta si: **psikologë, pedagogë, punonjës socialë, logopedë, edukatorë specialë dhe rehabilitues**, etj. (të ashtuq. **punëtorë profesionistë**). Këta specialistë mund të punësohen drejtpërdrejt në institucionin për fëmijë, si pjesë e ekipit profesional, ose të mbështesin dhe ndihmojnë personelin që punon drejtpërdrejt me fëmijët, ndërsa realizohet nga specialistë të punësuar nga shërbime të jashtme ose institucione mbështetëse. Institucionet e vogla shpesh punësojnë profesionistë të jashtëm, të cilët zakonisht organizohen si ekipe multidisiplinare. Këto ekipe mund të ofrojnë ndihmë për një fëmijë individualisht ose për fëmijët në grupe të vogla në ambientet e tyre ose në ambientet e një institucioni mbështetës. Pothuajse në të gjitha vendet evropiane, rregullorja mbulon shërbimet e të gjithë spektrit të stafit mbështetës që kanë arsim të ndryshëm profesional dhe janë në nivele të ndryshme angazhimi. Psikologët ofrojnë mbështetje në shumë vende, ndërsa mbështetja nga profesionistët që specializohen në leximin e hershëm ose në matematikë është më pak e zakonshme. Në më shumë se dy të tretat e vendeve evropiane, lloje të tjera profesionistësh mund të mbështesin stafin në këtë sistem për fëmijët më të vjetër se 2 ose 3 vjeç. Përveç logopedëve dhe psikologëve, institucionet për fëmijët më të rritur shpesh kanë qasje tek pedagogët, punonjësit socialë ose stafi nëse ka nevoja të veçanta arsimore. Nga ana tjetër, institucionet për fëmijët e vegjël zakonisht mbështeten nga profesionistë mjekësorë ose shëndetësorë, si pediatër, psikoterapistë, terapistë psikomotorikë, nutricionistë e të tjerë, të cilët mbështesin zhvillimin fizik të fëmijëve.

Sigurimi i shërbimeve profesionale të bashkuara është në diskrecionin e ofruesit të shërbimit. Zakonisht, punësimi i stafit të nevojshëm të specializuar është përgjegjësi e drejtorit të insti-

¹¹ Holanda, për shembull, nuk parashikon asnjë kërkesë minimale arsimore për asistentët që punojnë në grupe me fëmijë më të vegjël, por një kurs arsimit profesional 2-vjeçar në nivelin e mesëm të lartë është i detyrueshëm për asistentët që punojnë me fëmijë më të rritur. Në Turqi, asistentët parashkollorë duhet të përfundojnë një kurs trajnimi njëvjeçar të organizuar nga Ministria e Arsimit Kombëtar përmes qendrave arsimore publike ose kurseve private të akredituara pas tre vjetësh të arsimit të mesëm të përgjithshëm. Asistentët që punojnë me fëmijët më të rritur në kopshte kualifikohen me një kualifikim të formimit profesional 4-vjeçar në nivelin ISCED 3.

tucionit, i cili e bën këtë në bazë të nevojës së shprehur nga praktikuesit që punojnë me fëmijët dhe prindërit. Shpesh, madhësia e institucionit ose numri i fëmijëve me nevoja shtesë arsimore përcakton disponueshmërinë e profesionistëve. Kështu, prania e një shërbimi të tillë profesional në Lituani varet nga numri i fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore në institucion.

Një institucion mund të punësojë një logoped nëse ka të paktën 25-30 fëmijë që kanë nevojë për ndihmë. Aty ku nuk është e mundur të ofrohet ndihma e ekspertëve brenda institucionit, mbështetja mund të ofrohet nga një shërbim psikologjik lokal. Për dallim nga kjo, në Slloveni dhe Serbi, të gjitha institucionet publike dhe të subvencionuara për fëmijë kanë një shërbim të brendshëm këshillues. Kopshtet me 30 ose më shumë grupe kanë të drejtë për një këshilltar me kohë të plotë, ndërsa kopshtet më të vogla kanë të drejtë për shërbime këshillimi me kohë të pjesshme. Një sërë profesionistësh si psikologë, edukatorë specialë, specialistë rehabilitues, punonjës socialë dhe të tjerë mund të punësohen si këshilltarë për këto shërbime. Kundër një zgjidhjeje të tillë është pritshmëria që ofruesit e shërbimeve në sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor duhet të bashkëpunojnë me agjencitë lokale mbështetëse (në Luksemburg, Skoci dhe Irlandë), një shërbim qendror pedagogjik (në Hungari) ose një qendër për mbështetje psikologjike-mjeko-sociale (Belgjikë) që mund të ofrojë staf nga specialitete të ndryshme dhe të ofrojë ndihmë për fëmijët që kanë nevojë për mbështetje emocionale, psikologjike, kulturore dhe çdo mbështetje tjetër mësimore, e cila është më shpesh në grupe për fëmijët më të rritur.

Përveç shërbimeve profesionale të përmendura, në zona të caktuara (Kroaci, Serbi, Portugali, Letoni, Lihtenshtajn, Mbretëri të Bashkuar) shpeshherë paraqiten **pedagogë ose mësues nga fusha të ndryshme lëndore (të ashtuq. bashkëpunëtorë profesionistë)** në grupe për fëmijë më të rritur, të cilët duhet të kenë kualifikime universitare nga arsimit i lartë (ISCED 6). Për shembull, në Letoni, prania e asistentëve profesionistë në institucionet parashkollore kushtëzohet nga burimet financiare të komunave. Si "specialistë të tjerë" punësohen pedagogë të edukatës muzikore, pedagogë të gjuhës letoneze, si dhe pedagogë të kulturës fizike. Në Portugali, 'specialistët e tjerë' mund të përfshijnë pedagogë në fushat e ekologjisë, arteve të aplikuara, muzikës dhe shkencave arsimore, ndërsa në Mbretërinë e Bashkuar pedagogët e matematikës shfaqen si bashkëpunëtorë. Në mjediset multikulturore evropiane, pedagogët shpesh punësohen për një gjuhë të caktuar, e cila është gjuha/gjuha e dytë e edukimit të fëmijëve (p.sh. në Lihtenshtajn dhe Gjermani punësohen pedagogë të gjuhës gjermane) ose organizohet mbështetja për zhvillimin e gjuhës së parë si bazë e rëndësishme për zhvillimin konjitiv të fëmijës dhe arsimimin e suksesshëm. Për shembull, në Zvicër mund të punësohen pedagogë në gjuhë të ndryshme që janë gjuhët e para të fëmijëve të grupeve të ndryshme etnike, përkatësisht gjuhë amtare.

Analizat e përvojës ndërkombëtare¹² tregojnë se në praktikën evropiane, shpeshherë kriteri më i rëndësishëm për ngritjen në **pozitën e menaxherit/drejtorit në sistemin e arsimit parashkollor, arsimit dhe kujdesit është përvoja e mëparshme e punës**¹³ si praktikues, që

¹² *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe* (2019). European Commission – EACEA - Eurydice Report (pg. 110). Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2797/894279

¹³ Përvoja e mëparshme e punës në sistemin e arsimit dhe kujdesit parashkollor ose në sistemin arsimor është një kërkesë për pozitën e drejtuesit në dy të tretat e vendeve evropiane, megjithatë në nëntë sisteme kërkohet vetëm për ato që drejtojnë institucionet për fëmijët më të rritur (Belgjikë - Komuniteti i Francës, Republika Çeke, Spanja, Italia, Qipro, Malta, Rumania, Sllovakia dhe Zvicra). Numri minimal i viteve të përvojës së punës varion nga 2 vjet (në Greqi, Francë, Lituani, Angli, Uells, Irlandë dhe disa kantone në Bosnje dhe Hercegovinë) dhe 13 vjet (në Qipro).

do të thotë se niveli minimal i kualifikimit është i njëjtë edhe për praktikuesit. Kështu për shembull, në Poloni, Britaninë e Madhe, Republikën Çeke, Sllovakia dhe Zvicër niveli minimal i kualifikimit për një drejtor është ISCED 3, ndërsa në Austri, Shqipëri, Lihtenshtajn, si dhe në Itali dhe Malta në institucionet për fëmijë deri në 3 vjeç është ISCED 5. Në Bullgari, Rumani dhe Islandë niveli minimal i kualifikimit për pozitën e drejtuesit/drejtorit në këtë sistem është niveli magjistër/Master, ndërsa në Francë, Itali, Luksemburg dhe Malta ky kualifikim vendoset vetëm për drejtorët në institucionet për fëmijët më të rritur. Në katër vende (Danimarkë, Irlandë, Holandë dhe Suedi) kualifikimi minimal për drejtorët në këtë sistem nuk është i rregulluar në nivel kombëtar, ndërsa në Belgjikë (rajonet në gjuhën frënge dhe gjermane), Spanjë, Poloni, Portugali, Zvicër dhe Turqi drejtorë të institucioneve për grupe fëmijësh nga 3 deri në 6 vjeç mund të jenë edhe drejtorë të shkollave fillore dhe anasjelltas. Edhe pse në dy të tretat e sistemit evropian të arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor, kërkohet një nivel minimal kualifikimi për pozitën e drejtuesit të një institucioni parashkollor, si për praktikuesit fillor, megjithatë vihet re se kërkohet një nivel më i lartë i kualifikimit për pozitën e drejtuesit të institucioneve parashkollore për fëmijët më të vegjël nga praktikuesit parësor në pothuajse gjysmën e vendeve evropiane. Në disa vende, përveç kualifikimeve të duhura bazë dhe përvojës së punës, kërkohet edhe **trajnim specifik për drejtuesit**, i cili mund të jetë përveç kualifikimeve të nivelit Master në udhëheqje dhe menaxhim arsimor, ose një kualifikim profesional i krahasueshëm (në Bullgari, Maltë) ose si trajnime specifike për menaxherët, me kohëzgjatje të ndryshueshme nga 120 deri në 260 orë (Slloveni, Serbi, Suedi, Zvicër, Spanjë).

Ky program specifik mund të përfundojë para emërimit në pozitë të drejtuesit ose brenda vitit të parë/të dytë në punë. Në disa sisteme (Belgjikë - Komuniteti Flaman, Danimarka, Gjermania, Finlanda, Anglia dhe Norvegjia) megjithëse ekzistojnë programe të tilla, drejtuesit nuk janë të detyruar të kryejnë trajnimin specifik.

3. Standardi i kualifikimit dhe profili profesional i punonjësve në kopshte për fëmijë

3.1 Standardi i kualifikimit të profileve profesionale në kopshte për fëmijë

Korniza maqedonase e kualifikimeve (MRK) është instrument për zhvillimin, klasifikimin, identifikimin dhe njohjen e kualifikimeve të fituara përmes rezultateve të të nxënimit në vendin tonë. Ai është një instrument që mbulon sistemin tradicional të arsimit, gjendjen aktuale të arsimit, trajnimit dhe sistemin e kualifikimeve, zhvillimin e shoqërisë, nevojat e tregut të punës, nevojat e individit, udhëzimet e Kornizës Evropiane të Kualifikimeve (ERK) dhe rregulloret ndërkombëtare që i ka pranuar vendi ynë.

Tabela 1: Niveli i arsimit të lartë krahasuar në kornizën evropiane (ERK) dhe maqedonase të kualifikimeve (MRK):

Niveli në ERK	Arsimi sipëror	Niveli në MRK	
8	Cikli III i studimeve - Studime doktorature	VIII	
7	Cikli II i studimeve - Studimet akademike master	VIIA	VII
	Cikli II i studimeve - Studime specializimi	VIIB	
6	Cikli I studimeve - Studime universitare 240 kredi Studime profesionale 240 kredit	VIA	VI
	Cikli I studimeve - Studime universitare 180 kredi Studime profesionale 180 kredi	VIB	
5	Studime profesionale nga 60 deri në 120 kredi Cikle të shkurtra brenda ciklit të parë	V A	V
	Arsimi profesional në lidhje me ciklin e parë të studimeve deri në 60 kredi	V B	

Korniza e Kualifikimeve ofron një pasqyrë të qartë se si mund të fitohen kualifikimet për të përmbushur nevojat e tregut të punës dhe të shoqërisë dhe për të mbështetur mësimin e përjetshëm. Në këtë dokument, kualifikimi përkufizohet si rezultat formal i procesit të vlerësimit dhe verifikimit, i cili merret kur institucioni përgjegjës konfirmon se individi ka arritur rezultatet e të nxënimit, në përputhje me standardet e vendosura. Përshkrimet e kualifikimit bazohen në rezultatet e të nxënimit. Në këtë drejtim, kualifikimet përfaqësojnë një grup të rezultateve të të nxënimit të certifikuar dhe të dokumentuara (njohuritë, shkathtësitë dhe kompetencat) në përputhje me standardet e dhëna, pavarësisht se si dhe ku janë fituar.

Korniza kombëtare përcakton kritere të qarta cilësie për marrjen e një kualifikimi në një nivel të caktuar që një pjesëmarrës mund të marrë pas përfundimit të arsimit dhe trajnimit. Kualifikimet i referohen arsimit të përgjithshëm, arsimit dhe formimit profesional formal, arsimit dhe trajnimit joformal dhe arsimit sipëror. Korniza përmban një sërë parimesh që demonstrojnë vlerën e kualifikimeve dhe u mundëson përdoruesve të interesuar të shohin nëse një kualifikim u ofron atyre mundësi për arsimim dhe trajnim të mëtejshëm ose punësim, ose të dyja.

Tabela 2: Paraqitja e njohurive, të kuptuarit, shkathtësive dhe kompetencave sipas niveleve

Niveli	Njohuri dhe kuptimi	Shkathtësi	Kompetenca
VII (shtatë)	Demonstron njohuri dhe kuptim të një fushe studimi shkencor që bazohet në ciklin e parë, duke aplikuar metodologji të përshtatshme për zgjidhjen e problemeve komplekse në mënyrë sistematike dhe krijuese, e cila ofron një bazë ose mundësi për origjinalitet në zhvillimin dhe/ose zbatimin e ideve autonome në kontekst të hulumtimit.	Aftësi për të sintetizuar dhe integruar njohuritë dhe për t'u marrë me çështje komplekse, në mënyrë sistematike dhe krijuese. Aftësi për të vlerësuar dhe përzgjedhur teorinë, metodologjitë, mjetet dhe aftësitë e përgjithshme shkencore nga fushat lëndore dhe për të vendosur analiza dhe zgjidhje të reja mbi baza shkencore.	Tregon përgjegjësi të konsiderueshme për rezultatet e veta dhe të përbashkëta, për udhëheqjen dhe fillimin e aktiviteteve. Aftësi për të bërë gjykime të shëndosha edhe me informacion jo të plotë dhe të kufizuar, por që përfshin përgjegjësi personale, sociale dhe etike për zbatimin e njohurive dhe gjykimin të fituar.
	Demonstron një nivel të lartë të kompetencës profesionale në një ose më shumë fusha konkrete shkencore..	Aftësi për të njohur nevojën personale për njohuri të mëtejshme dhe aftësia për të vepruar në mënyrë të pavarur për përvetësimin e njohurive dhe aftësive të reja brenda kornizave shoqërore.	Aftësi për të marrë përgjegjësi për zhvillimin dhe përmirësimin e mëtejshëm profesional si për veten ashtu edhe për grupin me të cilin bashkëpunon.
	Posedon njohuri për një ose më shumë fusha lëndore të cilat, në fushat e dhëna shkencore, bazohen në hulumtimet më të njohura ndërkombëtare në atë fushë shkencore, si dhe aftësinë për të lidhur njohuri të zgjeruara dhe të thelluara në profesione apo fusha shkencore përkatëse.	Aftësi për të shkëmbyer përfundime dhe propozime me argumente dhe me mbështetjen racionale të tyre si me ekspertë ashtu edhe me jo ekspertë, në mënyrë të qartë dhe pa mëdyshje.	

Niveli	Njohuri dhe kuptimi	Shkathësi	Kompetenca
VI (gjashtë)	<p>Demonstron njohuri dhe kuptim në fushën shkencore të studimit që bazohet në arsimimin dhe trajnimin e mëparshëm, duke përfshirë njohuritë në fushën e këndvështrimeve teorike, praktike, konceptuale, krahasuese dhe kritike në fushën shkencore sipas metodologjisë përkatëse;</p> <p>Kuptimi i një fushe konkrete dhe njohja e çështjeve aktuale që lidhen me hulumtimin shkencor dhe burimet e reja të njohurive;</p> <p>Demonstron njohuri dhe kuptim të teorive dhe metodologjive të ndryshme të nevojshme për fushën më të gjerë të hulumtimit.</p>	<p>Mund të zbatojë njohuritë dhe të kuptuarit në një mënyrë që demonstron një qasje profesionale ndaj punës ose profesionit;</p> <p>Demonstron aftësi për të identifikuar, analizuar dhe zgjidhur problemet;</p> <p>Aftësi për të gjetur dhe mbështetur argumente brenda profesionit ose fushës së studimit;</p> <p>Aftësi për të mbledhur, analizuar, vlerësuar dhe paraqitur informacione, ide dhe koncepte nga të dhënat e duhura;</p> <p>Aftësi për të vlerësuar çështjet teorike dhe praktike, për të dhënë një shpjegim të arsyeve dhe për të ofruar një zgjidhje të përshtatshme;</p> <p>Merr iniciativë për të identifikuar nevojat për përvetësim dhe mësim të mëtejshëm të njohurive me një shkallë të lartë pavarësie;</p> <p>Aftësia për të përgjithësuar dhe diskutuar informacionin, idetë, problemet dhe zgjidhjet, kur kriteret e vendimmarrjes dhe fushëveprimi i detyrës janë të përcaktuara qartë si me audiencën profesionale ashtu edhe me atë jo profesionale.</p>	<p>Merr përgjegjësi për rezultatet e veta dhe përgjegjësi të përbashkët për rezultatet kolektive;</p> <p>Aftësi për të marrë pjesë në mënyrë të pavarur, me qasje profesionale, në diskutime konkrete shkencore dhe ndërdisiplinore;</p> <p>Bën një vlerësim të duhur duke marrë parasysh aspektet personale, sociale, shkencore dhe etike;</p>

Niveli	Njohuri dhe kuptimi	Shkathtësi	Kompetenca
V (pesë)	<p>Demonstron njohuri dhe kuptim në fushën e studimit ose të punës që bazohet në arsimin e mesëm të përgjithshëm të mbështetur me literaturë profesionale;</p> <p>Zotëron njohuri të specializuara teorike dhe profesionale dhe të kuptuarit e teorive bazë të veçanta nga një fushë më e ngushtë shkencore dhe profesionale;</p> <p>Zotëron njohuri të kufizuara për trendet bashkëkohore në fushën në të cilën punon apo studion të cilat ofrojnë mbështetje në fushën e punës apo profesionit, mundësi për zhvillim personal dhe bazë për studime të mëtejshme për të përfunduar ciklin e parë.</p>	<p>Zbaton aftësi që bazohen në kuptimin e parimeve teorike dhe zbatimin e tyre në zgjidhjen e problemeve dhe në kryerjen e detyrave komplekse dhe specifike në fushën e punës dhe të të mësuarit, me përzgjedhjen dhe përdorimin e të dhënave, metodave, procedurave, teknikave, instrumenteve, pajisjeve përkatëse, mjeteve dhe materialeve;</p> <p>Ka aftësitë e të mësuarit për të ndërmarrë studime të mëtejshme në një shkallë të pavarur;</p> <p>Ka aftësi për të përgjithësuar dhe diskutuar me grupet e synuara nga profesioni apo fusha më të ngushtë të studimit, me kolegë, eprorë dhe klientë.</p>	<p>Ka një shkallë më të lartë të përgjegjësisë personale dhe të punës dhe e vlerësimit të punës së vet dhe punës së grupit bazuar në kriteret në fushën e punës;</p> <p>Është i/e aftë të transferojë njohuri te të tjerët, të organizojë, informojë dhe kontrollojë punën e tij/saj dhe të të tjerëve;</p> <p>Merr përgjegjësi për rezultatet e veta, por edhe përgjegjësi të përbashkët për aktivitetet, rezultatet dhe punën e të tjerëve në grup.</p>

3.2 Profilet profesionale në kopshtet për fëmijë

Në vendin tonë, kujdesi dhe edukimi i fëmijëve të moshës së hershme dhe parashkollore kryhet në institucione publike (dhe private) për fëmijë - kopshte dhe qendra për zhvillimin e fëmijërisë së hershme. Sipas *Ligjit për Mbrojtjen e Fëmijëve*, në institucionet publike për fëmijë janë të punësuar profile të ndryshme profesionale të cilët kryejnë punë kujdesi-edukative, edukative-arsimore dhe punë të tjera pedagogjike dhe psikologjike, punë për mbrojtjen sociale të fëmijëve dhe kujdes shëndetësor parandalues, punë profesionale për mbrojtjen e fëmijëve, punë profesionale për pushim dhe rekreacion të fëmijëve dhe punë të tjera profesionale për mbrojtjen e fëmijëve. Të punësuarit sipas profileve të ndryshme profesionale caktohen në punë (*Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë* 146/2019, neni 135):

- Drejtues i institucionit - kategoria A;
- Punëtorë profesionistë - kategoria B;
- Edukatorë - kategoria C;
- Bashkëpunëtorë profesionistë - kategoria Ç;
- Përkëdhelës/ndihmës punëtorë profesionistë - kategoria D.

Bartës të veprimtarisë edukativo-arsimore dhe të kujdesit me fëmijët nga lindja deri në 6 vjeç janë përkëdhelësit dhe edukatorët që punojnë në bashkëpunim me profesionistë (pedagog, psikolog, punonjës social, defektolog/edukator special dhe rehabilitues, logoped, mjek dhe doktor i stomatologjisë) dhe bashkëpunëtorë profesional - pedagog muzike, pedagog arti, pedagog i edukatës fizike, profesor i gjuhës dhe letërsisë së huaj, infermiere.

Tabela 3: Njohja ndërkombëtare e profileve profesionale në kopshtet e vendit tonë

Job title On Macedonian On English Job profile	Main ECEC work-place settings and age-range	Main position	Main age- range focus of IPS	Minimum qualification requirement and ECTS points MQF & EQF level ISCED level
EDUKATOR ECEC Teacher Profile: Early Childhood Pedagogy Professional	<i>Kopsht fëmijësh</i> ECEC institutions 3 years - 6 years; <i>Qendra për zhvillim të hershëm të fëmijëve</i> ECEC institutions 3 years - 6 years	Core practitioner with group responsibility	3 years – 6 years 3 years – 6 years	Bachelor's degree, 4 years university ECTS points: 240 MQF/EQF level: 6 ISCED 2011: 7
PËRKËDHELËS Caregiver, Childcare Worker Nurse	<i>Foshnja në kopshtet e fëmijëve</i> Infant/ toddler childcare on ECEC institutions 0 years - 3 years <i>Kopshtet për fëmijë</i> ECEC institutions 3 years - 6 years;	Core practitioner with group responsibility Supporting the core practitioner	0 year – 3 years 3 years – 6 years	4 year supper secondary vocational school

Profile: Social Care/Health Care Professional	Qendra për zhvillim të hershëm të fëmijëve ECEC institutions 3 years - 6 years			ECTS points: n/a MQF/EQF level: 4 ISCED 2011: 3
PUNËTORË PROFESIONAL - Professional workers Pedagog; Psikolog; Pedagogue; Psychologist Logoped; Edukator special dhe rehabilitues; Speech Therapy Teacher; Special Needs Teacher and Rehabilitator Profile: Pre-primary and Primary Education Professional with specialist qualification Punëtor social; Doktor mjekësie; Doktor stomatologjie Social worker; Doctor of Medicine; Doctor in Dentistry Profile: Social Care/Health Care Professional	Kopshte fëmijësh ECEC institutions 0 years - 6 years; Qendra për zhvillim të hershëm të fëmijëve ECEC institutions 3 years - 6 years	Specialist support staff Main responsible person who works with children with speech and other problems Person who works with children with social or health problems	Broad focus (children and adults)	Bachelor's degree, 4 years university ECTS points: 240 MQF/EQF Level: 6 ISCED 2011: 7 ECTS points: 240 MQF/EQF Level: 6 ISCED 2011: 7
BASHKËPUNËTORË PROFESIONAL Professional co-workers Pedagog muzike; Pedagog arti; Pedagog i edukatës fizike; Profesor i gjuhëve të huaja dhe letërsisë	Kopshte fëmijësh ECEC institutions 0 year - 6 years Qendra për zhvillim të hershëm të fëmijërisë ECEC institutions 3 years - 6 years	Specialist support staff Directly interacts with children two times a week, organising activities and working towards goals in the educational	3-15 years	Bachelor's degree 4 years university

Music Teacher; Art Teacher; Sports Teacher; Teacher of foreign languages Profile: Pre-primary and Primary Educa- tion Professional with specialist qualificat.		area of music, atr, sport, far activities		ECTS points: 240 MQF/EQF: Level 6 ISCED 2011: 6
		Qualified co-worker particularly in health issues	Broad focus (children and adults)	Bachelor's degree 3 years university ECTS points: 180 MQF/EQF: Level 6 ISCED 2011: 6
Infermiere e diplomuar, Medical Nurse Profile: Social/Health Care Professional				
Job title On Macedonian On English Job profile	Main ECEC work-place settings and age-range	Main position	Main age- range focus of IPS	Minimum qualification requirement and ECTS points MQF & EQF level ISCED level
DREJTOR/ UDHËHEQËS Director/ Centre Head Profile: Early Childhood Pedagogy Professional or Social/Health Care Professional	<i>Kopshte fëmijësh градинки</i> ECEC institutions 0 year - 6 years; <i>Qendra për zhvillim të hershëm të fëmijërisë</i> ECEC institutions 3 years - 6 years	Specialist support staff	Broad focus	Relevant profes- sional qualification (Social Work, Teaching, Child-care Practice) usually with Bachelor's Degree or equivalent ECTS points: 240 MQF/EQF Level: 6 ISCED 2011: 6
Box 1 SEEPRO professional profile categories for core practitioners (adapted from Oberhuemer, P., I. Schreyer, and M.J. Neuman 2010)				
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Early Childhood Pedagogy Professional</i> (specialist focus, 0–6/7 years) • <i>Pre-primary Education Professional</i> (exclusive pre-primary focus 3/4–6 years) • <i>Pre-primary and Primary Education Professional</i> (focus on pre-primary and primary education 3/4–10/11 years) • <i>Social and Childhood Pedagogy Professional</i> (mainly broad focus, including ECEC, usually 0–12 years, but sometimes including adults) • <i>Social Care/Health Care Professional</i> (sometimes early childhood focus, sometimes broad focus, including adults) 				

4. Vlerat profesionale të profileve profesionale në kopshtet e fëmijëve

Vlerat profesionale mbi të cilat bazohen kompetencat për profilet profesionale të punonjësve të kopshteve përcaktojnë kulturën e tyre personale dhe profesionale. Ato përfaqësojnë udhëzime që i detyrojnë punonjësit në kopsht për sjellje dhe veprime të përditshme profesionale. Vlerat manifestohen në bashkëpunimin dhe komunikimin e tyre të përditshëm me kolegët praktikues dhe punonjësit e tjerë, qëndrimin ndaj të gjithë përdoruesve të shërbimeve, si dhe ndaj palëve të tjera të interesuara në mjedisin profesional. Vlerat profesionale fitohen gjatë shkollimit dhe zhvillohen në punën e përditshme.

Çdo punonjës në kopsht e bazon punën e tij profesionale në vlerat vijuese profesionale:

- **Integritetin profesional dhe përkushtimin ndaj profesionit**
- **Angazhim për interesin më të mirë të komuniteteve profesionale**
- **Një qasje profesionale që vlerëson, respekton dhe pranon diversitetin**
- **Prindërit janë partnerë të barabartë në mësimin e hershëm të fëmijëve**

Çdo punonjës i kopshtit është i **përkushtuar ndaj profesionit të tij dhe zhvillon integritetin e tij profesional**. Në punën e tij të përditshme ai/ajo manifeston një qasje profesionale në bashkëpunim me praktikuesit e tjerë, prindërit dhe komunitetin e gjerë. Në çdo kohë, ai percepton nevojat personale dhe të përbashkëta mësimdhënies profesionale dhe merr pjesë aktive në zhvillimin profesional. Nëpërmjet shembullit të tij/saj, ai/ajo inkurajon integritetin profesional në ambiente dhe kontribuon në motivimin dhe sigurimin e një klimë pozitive pune. Ata besojnë se nëpërmjet integritetit të tyre profesional dhe personal, vlerave të larta etike dhe sjelljes promovojnë profesionin e tyre dhe kontribuojnë për formimin e një qëndrimi pozitiv të publikut ndaj tij.

Çdo punonjës i kopshtit e di vlerën e bashkëpunimit kolegial dhe **përkushtimit në interesin më të mirë të komuniteteve profesionale**. Beson se praktikuesit duhet të zhvillohen në punën e tyre që është në interesin më të mirë të çdo fëmije. Ai e percepton komunitetin në të cilin punon si një mjedis në të cilin duhen gjetur të gjitha mënyrat dhe burimet e mundshme për përparimin profesional personal dhe kolegial. Çdo punonjës në kopsht e përjeton mjedisin si një komunitet profesional në të cilin përdor sisteme për të monitoruar nevojat e punonjësve dhe përdor të gjitha mundësitë për zhvillim të vazhdueshëm profesional. Punonjësit e kopshtit krijojnë bashkëpunim me komunitetet e tjera profesionale për të shkëmbyer praktikën dhe përvojat e mira të ndërsjella. Gjithashtu, shfrytëzon të gjitha mundësitë e institucionit, platformat në dispozicion, fondet dhe mjetet e tjera përmes të cilave komuniteti profesional do të mund të përmirësojë vazhdimisht kapacitetet e tij. Në punën e zhvillimit të vet dhe profesional të profileve të tjera të praktikantëve në kopsht, tentohet të përqendrohet më shumë në vizionin e një procesi edukativo-arsimor bashkëkohor dhe të mësimdhënies së shekullit XXI. Ata avokojnë për avancimin e vazhdueshëm të jetës dhe punës në kopsht.

Një qasje profesionale që vlerëson, respekton dhe pranon dallimet nënkupton që çdo punonjës në kopsht është i vetëdijshëm për dallimet që ekzistojnë dhe i pranon, respekton dhe vlerëson ato. Ai krijon kushte në të cilat dallimet do të jenë një përparësi, jo një pengesë. Ai i sheh

dallimet si një mundësi për përmirësim të ndërsjellë. Ai vendos dallimet profesionale, socio-ekonomike, kulturore dhe arsimore në funksion të pasurimit të komunitetit në të cilin të gjithë punojnë me një qëllim që është në interesin më të mirë të çdo fëmije. Për çdo punonjës të kopshtit, çdo fëmijë është një person unik dhe i vlefshëm dhe detyrimi i tij profesional është i **përkushtuar që të punojë në interes të fëmijëve** dhe të vendosë në plan të parë zhvillimin, mësimin, sjelljen dhe shëndetin mendor të tyre. Ai beson se krijimi i një mjedisi stimulues do të sigurojë që çdo fëmijë të mësojë dhe të zhvillohet dhe të tregojë potencialin e tij në maksimum. Ai beson në rëndësinë e respektimit të konventave dhe dokumenteve të tjera mbi të drejtat e njeriut dhe të drejtat e fëmijëve dhe për mosdiskriminim, si dhe parimet e drejtësisë sociale dhe respektimit të tyre. Ai e sheh atë si një mënyrë për të transformuar kopshtin në një vend më të mirë për zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve.

Çdo punonjës i kopshtit beson se **prindërit janë partnerë të barabartë në mësimin e hershëm të fëmijëve**. Kjo është arsyeja pse çdo punonjës i kopshtit ndërton marrëdhënie partneriteti me prindërit. Ai i percepton ata si bashkëpunëtorë kryesorë që kanë një rol të madh për të luajtur në përpjekjet e përbashkëta për kujdesin, rritjen, zhvillimin dhe mësimin optimal të çdo fëmije. Partneriteti ndërmjet punonjësve të kopshtit dhe prindërve krijohet në baza ditore, ku nga njëra anë forcon kompetencat prindërore, dhe nga ana tjetër prindërit kanë qasje të hapur, ndjekin punën e përditshme, marrin pjesë me kapacitetet e tyre duke mundësuar kështu vazhdimësinë për të stimuluar ambientin dhe familjen.

5. Kompetencat themelore profesionale të profileve profesionale të punësuar në kopshte për fëmijë

Në vitet e kaluara janë bërë më të shpeshta diskutimet ndërmjet politikëbërësve arsimor, komunitetit profesional dhe shkencor rreth strategjive efikase për edukimin dhe përmirësimin e profileve profesionale të punësuar në arsim. Institucionet kryesore evropiane, të cilat merren me kompetenca dhe kualifikime, theksojnë se sfidave të shoqërisë moderne dinamike mund t'u përgjigjen vetëm profesionistë të kualifikuar të cilët janë të trajnuar për të mësuar gjatë gjithë jetës, dhe që kanë qasje reflektuese dhe kërkimore në praktikën arsimore. Duke vepruar kështu, **është e rëndësishme të sigurohet përmirësim i vazhdueshëm i praktikuesve në tri fushat e kompetencës:** (1) puna me njerëz të tjerë (fëmijë, kolegë, prindër dhe partnerë të tjerë); (2) zbatimi i njohurive, teknologjisë dhe informacionit dhe (3) puna në mjedisin jetësor dhe rrethinë (në nivel lokal, rajonal, kombëtar, evropian dhe global).¹⁴

Në punën me njerëz të tjerë, praktikuesit duhet të demonstrojnë profesionalizëm që bazohet në vlerat e përfshirjes sociale që ushqejnë potencialin e çdo fëmije, dhe për këtë personi duhet të ketë njohuri për rritjen dhe zhvillimin e fëmijëve, mundësinë e punës individuale me fëmijët, në bashkëpunim me profesionistë të tjerë të profileve të ndryshme.

Në fushën e **aplikimit të njohurive dhe teknologjisë,** edukimi dhe zhvillimi profesional i praktikuesve duhet të sigurojë forcimin e qasjeve të ndryshme, analizën cilësore, vërtetimin e njohurive, reagimet, transferimin e njohurive dhe përdorimin e teknologjisë. Aftësitë e tyre pedagogjike duhet t'u mundësojnë atyre të menaxhojnë në mënyrë efektive mjedisin për mësim dhe zhvillim, si dhe të zgjedhin formën dhe përmbajtjen e punës në përputhje me rrethanat. Praktikuesit duhet t'i mbështesin fëmijët në kërkimin e njohurive të reja me ndihmën e teknologjive moderne, duke u mundësuar atyre të marrin në konsideratë informacionin dhe ta integrojnë atë në njohuritë personale duke zhvilluar një qëndrim ndaj të mësuarit si një sfidë e përvetshme.

Duke punuar me mjedisin dhe në mjedis, praktikuesit duhet të kontribuojnë për zhvillimin e gatishmërisë dhe përgjegjësisë së fëmijëve si qytetarë evropianë, duke promovuar lëvizshmërinë, bashkëpunimin, respektin dhe mirëkuptimin ndërkulturor duke identifikuar vlerat e përbashkëta. Ata gjithashtu duhet të jenë të vetëdijshëm për faktorët që kontribuojnë në kohezionin social në shoqëri dhe të jenë të vetëdijshëm për dimensionet etike të një shoqërie të bazuar në dije. Është e nevojshme që praktikuesit të punojnë me komunitetin lokal, si dhe me partnerët dhe palët e tjera të interesuara në arsim - prindërit, institucionet e trajnimit të edukatorëve dhe grupet përfaqësuese. Përvoja dhe ekspertiza e tyre duhet t'u mundësojë atyre të kontribuojnë për zhvillimin e një sistemi të cilësisë.

Praktikuesit e procesit edukativo-arsimor parashkollor duhet të fitojnë kompetenca në fushat e sipërpërmendura duke zhvilluar kompetenca të përgjithshme ose gjenerike, si dhe në

¹⁴ European Commission (2005): *Common European principles for teacher competences and qualifications*. Brussel: European Commission. European Commission (2005a): *The European Qualifications Framework for Lifelong Learning*, Brussel: European Qualifications Framework, European Commission.

kuadrin e njohurive dhe aftësive të ngushta profesionale, konkrete për çdo profesion apo fushë, të ashtuq. kompetenca të veçanta. Kompetencat gjenerike përfshijnë si më poshtë:

- njohja e karakteristikave dhe nevojave zhvillimore të fëmijëve;
- aftësitë e menaxhimit të grupit;
- aftësinë për të monitoruar dhe vlerësuar proceset e zhvillimit dhe të të mësuarit;
- njohuri për përmbajtjen e programeve aktuale dhe proceseve programore të punës edukative;
- aftësi për punë ekipore dhe bashkëpunim me grupe të ndryshme të synuara brenda dhe jashtë institucionit parashkollor;
- aftësinë për një marrëdhënie kërkimore dhe një qasje refleksive ndaj praktikës dhe punës së dikujt;
- ndjeshmëri të zhvilluar ndaj dimensionit social dhe kulturor të arsimit.

Të gjitha këto rekomandime të përmendura për zhvillimin e kompetencës midis praktikuesve të punësuar në arsimin parashkollor, edukimin dhe kujdesin janë integruar në praktikën edukative në mënyra të ndryshme. Siç ka treguar analiza e dokumenteve kombëtare të kësaj fushe, në 15 vende evropiane (Belgjikë, Angli, Francë, Greqi, Irlandë, Itali, Lituani, Gjermani, Hollandë, Kroaci, Poloni, Rumani, Slloveni, Spanjë, Suedi), "profilet e ndryshme dhe kompetencat e tyre në kontekste të ndryshme kombëtare nëpër vende janë pothuajse të pamundura të krahasohen"¹⁵. Megjithatë, janë identifikuar fusha më të gjera të kompetencave që kanë të bëjnë me gatishmërinë e praktikuesve për të punuar me fëmijët dhe prindërit, kolegët dhe sistemin më të gjerë arsimor dhe social dhe ato që lidhen me zhvillimin profesional personal. Theksohet se përcaktimi i fushave të gjera që përfshijnë njohuritë, aftësitë dhe vlerat janë me përfitim të veçantë dhe se **është e rëndësishme që kompetencat të jenë rezultat i bisedave të përbashkëta ndërmjet praktikuesve të profileve të ndryshme me ekspertë dhe politikëbërës.**

5. 1. Struktura e kompetencave themelore profesionale të profileve profesionale në kopshtet për fëmijë

Kompetencat profesionale të profileve profesionale të punonjësve të kopshteve në vendin tonë klasifikohen në gjashtë fusha kyçe¹⁶. Njohuritë dhe të kuptuarit profesional, si dhe aftësitë dhe aftësitë profesionale zhvillohen brenda çdo nënfushe të zonave të përcaktuara. Kjo qasje mundëson përcaktimin e saktë të fushave individuale që janë pjesë e fushave të rëndësishme të punës së profileve profesionale të punonjësve në kopshte. Ata synojnë të shfaqin kompetencat

¹⁵ Van Laere, K., Vandenbroeck, M. & J. Peeters (2011): Competence survey, *CoRe: Competence requirements in Early Childhood Education and Care - Research documents*.

¹⁶ Fushat e paraqitura të kompetencës janë rezultat i një analize që, krahas rekomandimeve dhe përvojave evropiane, përfshin të gjitha dokumentet kombëtare që janë përgatitur për profilet profesionale (edukatorë, bashkëpunëtorë profesionistë, mësimdhënës, etj.) të punësuar në sistemin arsimor të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

përmes njohurive, të kuptuarit, aftësive dhe shkathtësive që duhet të zotërojnë profilet profesionale për kryerjen me sukses të detyrës dhe detyrimit të tyre profesional. Rregullimi strukturor i kompetencave dhe rregullimi i fushave dhe nënfushave me përmbajtjen e tyre bazohet në një analizë të legjislacionit ekzistues, dokumenteve kombëtare, analizës së literaturës përkatëse shkencore nga vendi dhe jashtë vendit, si dhe në rekomandimet e Komisionit Evropian. Qasja ofron një mundësi për të zgjeruar dhe zhvilluar rolin dhe funksionin ekzistues të profileve profesionale të punonjësve në kopshte, të plotësuar nga një përkufizim i qartë i kompetencave të tyre profesionale.

Tabela 4: Struktura e kompetencave themelore profesionale të profileve profesionale në kopshtet për fëmijë

FUSHAT DHE NËNFUSHAT KOMPETENCAT		Kategoria ¹⁷ - PROFILE PROFESIONALE TË PUNËSUARVE NË KOPSHTET E FËMIJËVE				
		Kategoria A DREJTORË/UD HËHEQËS	Kategoria B PUNONJËS PROFESIONIST	Kategoria C EDUKATORË ¹⁸	Kategoria Ç BASHKËPUNËT ORË PROFESIONIST	Kategoria D PËRKËDHELËS
ZHVILLIMI DHE MËSIMI I FËMIJËVE	Nënfushat	Zhvillimi dhe mësimi i fëmijëve	Puna me fëmijët: Mbështetja e të mësuarit dhe zhvillimit të hershëm të fëmijëve	Mësimi i hershëm dhe zhvillimi i fëmijës	Njohuri për edukimin parashkollor dhe mësimin dhe zhvillimin e hershëm	Kujdesi i hershëm dhe zhvillimi i fëmijës
MJEDISI	Nënfushat	Komunitete profesionale për mësim	Mjedis i shëndetshëm dhe i sigurt për mësim dhe zhvillim	Mjedis i shëndetshëm dhe i sigurt për mësim dhe zhvillim	Mjedis i shëndetshëm dhe i sigurt për mësim dhe zhvillim	Kujdesi dhe praktika
		Mjedis social-kulturor dhe gjithëpërfshirës	Mjedis social-kulturor dhe gjithëpërfshirës	Mjedis stimulues për të mbështetur mësimin dhe zhvillimin Mjedis gjithëpërfshirës dhe qasje në mësim	Mjedis social-kulturor dhe gjithëpërfshirës	Mjedis i bazuar në fakte
ORGANIZIMI DHE KLIMA	Nënfushat	Menaxhimi dhe organizimi	Organizimi dhe klima	Struktura dhe organizimi i kopshtit për fëmijë	Mjedis mësimor stimulues	Organizimi dhe klima
		Lidershipi	Komunitetet e mësimit dhe praktika reflektuese	Klimë për të mbështetur pjesëmarrjen demokratike	Organizimi dhe klima	
		Menaxhimi				

¹⁷ MPPS (2019). Ligji për Mbrojtjen e Fëmijëve, *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë* 146/2019.

¹⁸ Creating competencies for kindergarten teachers British Embassy funded project, implemented by UNICEF Office –Skopje and Ministry of Labour and Social Policy, 2018.

PROCESI EDUKATIVO-ARSIMOR	Nënfushat	Ndërtimi i marrëdhënieve	Mbështetje për praktikuesit për planifikim, monitorim dhe vlerësim	Qasja holistike dhe planifikimi i integruar	Strategjitë për mësimin dhe mësimdhënien e hershme	Monitorimi dhe vlerësimi i kujdesit dhe infermierisë ndaj fëmijës
		Politika arsimore	Punë analitike - kërkimore	Strategjitë për mësimin e hershëm, mësimdhënien dhe zhvillimin	Planifikimi, monitorimi dhe vlerësimi	Avancimi i infermierisë, kujdesit dhe zhvillimit të fëmijës
					Punë analitike - kërkimore	
BASHKËPUNIMI ME FAMILJEN DHE KOMUNITETIN	Nënfushat	Partneriteti me prindërit, familjet dhe komunitetin	Mbështetje edukative dhe këshilluese për prindërit dhe familjen	Karakteristikat dhe ndikimet e familjes	Bashkëpunimi me familjen	Komunikimi, bashkëpunimi dhe partneriteti me prindërit dhe familjen
		Zgjidhja e problemeve dhe ndërtimi i strategjive për bashkëpunim	Përfshirja e prindërve dhe familjes në kopsht	Komunikimi, bashkëpunimi dhe përfshirja e prindërve dhe familjes	Bashkëpunimi me komunitetin	Bashkëpunimi me komunitetin
			Bashkëpunimi me institucionet dhe organizatat profesionale	Mbështetje edukative dhe këshilluese për prindërit dhe familjen		
		Bashkëpunimi me komunitetin	Marrëdhëniet me komunitetin			
ZHVILLIMI PROFESIONAL	Nënfushat	Zhvillimi profesional	Zhvillimi personal dhe profesional	Zhvillimi personal dhe profesional	Zhvillimi personal dhe profesional	Parimet etike dhe qasja profesionale
		Praktika reflektuese	Bashkëpunimi profesional	Etika dhe bashkëpunimi profesional	Bashkëpunim profesional	Praktika reflektuese

Profilet profesionale që përfshihen në kategoritë B (punëtorë profesionistë) dhe Ç (bashkëpunëtorë profesionistë) përmes punës ekipore mbështesin të gjithë pjesëmarrësit e tjerë në procesin arsimor, por në radhë të parë është ndërtimi dhe zbatimi i strategjive zhvillimore dhe parandaluese në funksion të të mësuarit dhe zhvillimit tek fëmijët. Duke pasur parasysh rolin e tyre themelor - ndërtimi dhe zbatimi i strategjive zhvillimore dhe parandaluese në funksion të mësimit dhe zhvillimit të fëmijëve të moshës së hershme dhe parashkollore - të gjithë profesionistët dhe bashkëpunëtorët kanë një pjesë të konsiderueshme të **kompetencave të përba-shkëta**. Te disa profile të ndryshme profesionistësh dhe bashkëpunëtorësh, ata nuk janë identikë. Kur punohet në situata të përshtatshme në kopshte, profesionistët dhe bashkëpunëtorët do të përdorin qasje të ndryshme metodike nga profesioni i tyre, secili nga aspekti i vet, sipas specifikave të kualifikimit të tyre.

6. KOMPETENCA THEMELORE PROFESIONALE për profilin profesional në kopshtet për fëmijë

Kategoria A - DREJTORËT

Fushat kryesore të kompetencave themelore profesionale të drejtorëve/drejtuesve në kopshte janë:

1. Fusha: **Zhvillimi dhe mësimi i fëmijëve**
2. Fusha: **Mjedisi**
3. Fusha: **Organizimi dhe klima**
4. Fusha: **Procesi edukativo-arsimor**
5. Fusha: **Bashkëpunimi me familjen dhe komunitetin**
6. Fusha: **Zhvillimi profesional**

Fusha: ZHVILLIMI DHE MËSIMI I FËMIJËVE

Nënfusha: Zhvillimi dhe mësimi i fëmijëve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton qasjet bashkëkohore për zhvillimin dhe mësimin e fëmijërisë së hershme	I aftë të njohë qasjet moderne për zhvillimin dhe mësimin e fëmijërisë së hershme
Njeh dhe kupton teoritë bazë të zhvillimit të fëmijës	Është në gjendje të zbatojë njohuritë nga teoritë e zhvillimit të fëmijës në bashkëpunimin e tij të përditshëm me kolegët e tij
Njeh karakteristikat themelore të zhvillimit të fëmijëve të grupmoshave të ndryshme (0-6 m, 6-18 m, 18-24 m, 24-36 m, etj...)	Njeh dallimet zhvillimore të fëmijët që kërkojnë vëmendje të veçantë gjatë aktiviteteve të mësimin të hershëm
Ka njohuri për dokumentet kombëtare Standardet e Mësimin dhe Zhvillimit të Hershëm dhe Programin e Mësimin dhe Zhvillimit të Hershëm	Në punën vet, di të zbatojë njohuritë e dokumenteve kombëtare: Programin për mësimin dhe zhvillimin e hershëm dhe standardet për mësimin dhe zhvillimin e hershëm.

Fusha: MJEDISI

Nënfusha: Komunitetet profesionale për mësim	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të krijojë mundësi për mbështetje efektive të kolegëve duke ndërtuar besim	Me mjeshtëri ndërton besim dhe mbështetje efektive me kolegët e tij
Ai di se të ndërgjegjësojë për rëndësinë e mësimin të përjetshëm	Është në gjendje të ndërgjegjësojë kolektivin për rëndësinë e mësimin të përjetshëm
Kupton dobinë e teknologjisë për të ndarë vizionin dhe për të bashkëpunuar me kolegët	Di të përdorur teknologjinë për të ndarë vizionet dhe për të bashkëpunuar me kolegët
Di të avancojë vizionin dhe punën e komuniteteve profesionale për mësimin	Zotëron aftësinë për të përmirësuar vazhdimisht punën e komuniteteve profesionale për mësim
Di të inkurajojë kolegët e tjerë që të marrin pjesë në punën e komunitetit profesional për mësim	Inkurajon dhe motivon punën dhe bashkëpunimin me komunitetin profesional për mësim
Nënfusha: Mjedisi socio-kulturor dhe gjithëpërfshirës	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton, vlerëson dhe respekton dallimet midis punonjësve	Ka aftësinë për të kuptuar, vlerësuar dhe respektuar dallimet midis punonjësve
Di të vlerësojë dhe çmojë përfshirjen në punën e grupeve të tjera kulturore	Di të vlerësojë dhe çmojë përfshirjen e grupeve të tjera kulturore në punë
Di të zhvillojë dhe të përcjellë mesazhe të fuqishme për kulturën, klimën dhe mjedisin	I motivon punonjësit me shembullin personal të përcjelljes së mesazheve të fuqishme për kulturën, klimën dhe mjedisin

Fusha: ORGANIZIMI DHE KLIMA

Nënfusha: Menaxhimi dhe organizimi	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e mesazheve të komunikuar që krijohen me mendim dhe kujdes dhe që frymëzojnë dhe nxisin angazhimin	Përcjell me kujdes dhe shkathtësi mesazhe që frymëzojnë dhe çojnë në angazhim
Di të angazhohet në diskutime kolegjiale bazuar në përvojën në mënyrë që të eksplorojë praktikën më të përshtatshme	Është në gjendje të marrë pjesë në diskutime duke marrë parasysh praktikën më të përshtatshme bazuar në përvojë
Njeh strategji për ndarjen e ideve të reja me kolegët bazuar në analizat kërkimore nga burime profesionale	Me mjeshtëri bën analizimin e burimeve profesionale dhe më pas ndarjen e ideve të reja me kolegët
Nënfusha: Lidershipi	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të realizojë me sukses mundësitë e lidershipit brenda dhe jashtë institucionit	Zhvillon dhe zbaton strategji që realizojnë mundësi lidershipi brenda dhe jashtë institucionit
Kupton investimin në zhvillimin dhe forcimin e stilit të tij të lidershipit	Zhvillon aftësi dhe shkathtësi që ndërtojnë dhe forcojnë stilin e tij personal të lidershipit
Di të pranojë dhe mbështesë një rol udhëheqës për edukatorët/praktikuesit	Zbaton një qasje të përbashkët të udhëheqjes për të punuar me kolegët
Njeh konceptin e ndërtimit të marrëdhënieve bazuar në kritika konstruktive	Njeh kritikën konstruktive dhe i përdor ato për të përmirësuar punën e tij/saj
Kupton dhe zbaton mjedisin e lidershipit përmes një vizioni të përbashkët dhe promovon iniciativën e bazuar në nevojat e fëmijëve	Zhvillon strategji veprimi përmes një vizioni dhe iniciativash të përbashkëta bazuar në nevojat e fëmijëve
Di të perceptojë nevojat e ndryshme të nxënësve të rritur gjatë punës në fushën e tyre	Vëzhgon me mjeshtëri punën e kolegëve të tij/saj dhe identifikon nevojat e tyre profesionale
Nënfusha: Menaxhimi	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të japë shembull se si bashkëpunimi mund të përmirësojë procesin edukativo-arsimor	Zhvillon aftësi dhe shkathtësi për shembull personal të bashkëpunimit
Shpreh bashkëpunim për politikën dhe iniciativat që ndikojnë në procesin edukativo-arsimor	Inicion dhe merr pjesë në bashkëpunime për politikën dhe iniciativat që ndikojnë në procesin edukativo-arsimor

Fusha: PROCESI EDUKATIVO-ARSIMOR

Nënfusha: Ndërtimi i marrëdhënieve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të gjejë mundësi të ndryshme duke respektuar mendimet dhe stilet e ndryshme të të tjerëve	Dëgjon me mjeshtëri dhe vëmendje mendimet dhe stilet e ndryshme të të tjerëve dhe ka aftësinë t'i kthejë ato në mundësi
Di të përdorë metoda të përshtatshme teknologjike dhe të ndërtojë një rrjet me palët e interesuara	Rrjetëzohet me palët e interesuara përmes metodave të përshtatshme teknologjike
Di dhe e kupton nevojën për të hulumtuar inovacionin teknologjik për ndërtimin e marrëdhënieve dhe kapaciteteve	Ndërton marrëdhënie dhe kapacitete përmes një sërë teknologjish novatore
Di të promovojë një mjedis kolegjal besimi dhe respekti	Praktikon besimin dhe respektin dhe promovon një mjedis kolegjal
Di se si të ndërtojë konsensus dhe kapacitete të kolegëve për çështjet që lidhen me rritjen, zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve	Në gjendje për të krijuar konsensus dhe për të forcuar kapacitetet e bashkëmoshatarëve për rritje, zhvillim dhe mësim më të mirë të fëmijëve
Nënfusha: Politika arsimore	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të zbatojë politikën e mandatuar të arsimit	Demonstron aftësi për të zbatuar politikën arsimore
Di të përdor përvojën e tij profesionale për t'iu përgjigjur pozitivisht politikës arsimore të detyrueshme/ekzistuese	Shfrytëzon me mjeshtëri dhe profesionalizëm përvojën për zbatimin e politikës arsimore të detyrueshme/ekzistuese
Di të dëgjojë idetë e palëve të tjera të interesuara për të vlerësuar politikën ekzistuese dhe të propozuar arsimore që ndikon tek fëmijët, edukatorët, klasave, kopshtin, prindërit dhe komunitetin	Demonstron aftësi dhe shkathtësi për të dëgjuar dhe vlerësuar në mënyrë aktive idetë dhe sugjerimet e të gjitha palëve të interesuara
Njeh promovimin e ndryshimeve pozitive në politikat ekzistuese arsimore	Inicon ide për ndryshime pozitive të politikave ekzistuese arsimore
Kupton rëndësinë e propozimit të praktikave të mira për politika të reja arsimore	Ndjek dhe propozon me mjeshtëri praktika të mira për nevojat e politikave të reja arsimore
Njeh mundësitë e lidhjes profesionale me palët e interesuara	Demonstron aftësi për t'u rrjetëzuar profesionalisht me palët e interesuara

Fusha: BASHKËPUNIMI ME FAMILJEN DHE KOMUNITETIN

Nënfusha: Partneriteti me prindërit, familjen dhe komunitetin	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh dhe kupton ndikimin e prindërve, familjes dhe komunitetit në zhvillimin dhe mësimnxënien e fëmijëve	Di të krijojë marrëdhënie partneriteti për ndikim të përbashkët me prindërit, familjen dhe komunitetin në zhvillimin dhe mësimnxënien e fëmijëve
Kupton nevojën për të mbështetur prindërit dhe familjet	Di dhe është në gjendje të krijojë kushte për mbështetjen e prindërve dhe familjeve në kopshtin e fëmijëve
JNjeh rëndësinë e krijimit dhe zbatimit të programeve të prindërimit	Mbështet dhe stimulon profesionistët e kopshteve për të zbatuar programe prindërimi bazuar në nevojat reale të prindërve dhe fëmijëve
Gjen mënyra dhe qasje të ndryshme për të ndër-tuar marrëdhënie partneriteti me komunitetin	Përpiqet të gjejë të gjitha mekanizmat dhe mundësitë për bashkëpunim me komunitetin
Nënfusha: Zgjidhja e problemeve dhe ndërtimi i strategjive për bashkëpunim	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të identifikojë problemet dhe kërkon të gjejë zgjidhjen më të përshtatshme	Ka aftësi që t'i shohë problemet si mundësi për zgjidhje të reja
Kupton vështirësinë e mbajtjes së dinamikës së grupit	Ka aftësi për të ruajtur dinamikën e grupit
Ai di të bëjë një plan zhvillimi strategjik bazuar në të dhëna dhe analiza reflektuese	Është në gjendje të analizojë dhe interpretojë të dhënat përkatëse mbi të cilat do të ndërtoj planin strategjik të zhvillimit
Mund të shprehë një kuptim të thellë të çështjeve kulturore, arsimore dhe politike që lidhen me nevojat e fëmijëve	Interpreton me mjeshtëri çështjet kulturore, arsimore dhe politike që lidhen me nevojat e fëmijëve
Di të krijojë një plan strategjik dhe të angazhojë grupe të ndryshme për të kuptuar nevojat e fëmijëve	Di të menaxhojë grupe të ndryshme me të cilët së bashku do të perceptojnë nevojat e fëmijëve dhe do të krijojnë një plan strategjik

Fusha: ZHVILLIMI PROFESIONAL

Nënfusha: Zhvillimi profesional	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Ndjek dhe njeh të gjitha risitë që kanë të bëjnë me legjislacionin në lidhje me veprimtarinë	Zbaton me mjeshtëri në praktikë të gjitha risitë që kanë të bëjnë me legjislacionin për veprimtarinë
Di të manifestojë praktikën etike përmes zhvillimit të besimit dhe kredibilitetit me kolegët	Ndërton me shkathtësi besimin dhe kredibilitetin me kolegët si pjesë e praktikës etike
Merr pjesë aktive në një sërë mundësish mësimi jashtë kontekstit të përditshëm për të arritur qëllime më të larta profesionale	Merr pjesë në mundësi të ndryshme për mësim profesional brenda dhe jashtë institucionit
Ndjek në mënyrë aktive ngjarjet profesionale që kontribuojnë në zhvillim dhe ndryshim	Merr pjesë në ngjarje profesionale në funksion të zhvillimit dhe ndryshimit
Di të inkurajojë zhvillimin e kolegëve dhe vlerëson aftësitë dhe shkathtësitë e tyre	Inkurajon kolegët të zhvillojnë shkathtësitë dhe aftësitë e tyre
Di të përdorë teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, në bashkëpunim me kolegët dhe për zhvillim profesional	Përdor me mjeshtëri teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, në bashkëpunim me kolegët dhe për zhvillim profesional
Zotëron njohuri për vlerat dhe standardet etike në profesionin e tij/saj	Demonstron ndërgjegjësim për respektimin e kodit të etikës së institucionit parashkollor dhe zhvillon vazhdimisht shkathtësitë dhe aftësitë për të zbatuar vlerat dhe standardet etike në punën e përditshme.
Nënfusha: Praktika reflektuese	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të krijojë kushte stimuluese për reflektim mes kolegëve dhe administratës	Krijon kushte dhe inkurajon kolegët të reflektojnë në vetvete
Di të kthejë përgjigje ose mendime mbi zhvillimin, rolin dhe përgjegjësinë e praktikuesit që çon drejt ndryshimeve	Ofron me mjeshtëri komente kthyesë për çdo koleg që po shkon drejt ndryshimit
Di se si t'i inkurajojë kolegët të marrin vendimet e tyre profesionale duke iu përgjigjur pyetjeve të duhura dhe duke inkurajuar vetë-reflektim	Me shembullin e tij/saj, ai/ajo inkurajon kolegët që të marrin vendimet e tyre profesionale

7. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për profilin profesional të punonjësve në kopshtet për fëmijë

Kategoria B – PUNONJËS PROFESIONAL

- Pedagog
- Psikolog
- Punonjës social
- Logoped
- Defektolog / Mësues i arsimit special
- Edukator specialist dhe rehabilitator
- Doktor i mjekësisë
- Doktor i stomatologjisë

Fushat kryesore të kompetencave themelore profesionale të profesionistëve të punësuar në kopshte janë:

1. Fusha: **Puna me fëmijë**
2. Fusha: **Puna me edukatorë dhe përkëdhelës**
3. Fusha: **Puna me prindër**
4. Fusha: **Bashkëpunimi me komunitetin**
5. Fusha: **Zhvillimi profesional dhe bashkëpunimi profesional**
6. Fusha: **Puna kërkimore analitike**
7. Fusha: **Organizimi, klima dhe mjedisi i sigurt**

7.1 KOMPETENCAT E PËRBASHKËTA TË PUNËTORËVE PROFESIONAL

Fusha: PUNA ME FËMIJË

<i>Nënfusha: Mbështetja e mësimit të hershëm dhe zhvillimit të fëmijëve</i>	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton proceset e zhvillimit social dhe emocional dhe lidhjen e tyre me sjelljen dhe komunikimin e fëmijëve	Inkurajon dhe zhvillon besimin dhe vetërespektin tek fëmijët përmes komunikimit të bazuar në respekt, vëmendje dhe vlera, si dhe qëndrime dhe sjellje pozitive
Kupton sfidat gjatë komunikimit dhe bashkëpunimit me fëmijët që kanë eksperiencë të ndryshme	Komunikon me fëmijët në mënyrë që ofron mbështetje dhe besim, në punën individuale dhe në grup
Kupton konceptet e zhvillimit konjitiv, të nxënies dhe lidhjen e tyre me mësimdhënien	Vlerëson gatishmërinë e fëmijëve të grupmoshave të ndryshme për t'u bashkuar me një ekip dhe përparimin në mësim
Kupton dallimet individuale në mësimnxënien e fëmijëve dhe njeh strategjitë e duhura për të mësuarit dhe mbështetjen e fëmijëve në mësim	Është i ndjeshëm ndaj nevojave të ndryshme arsimore të fëmijëve, di t'i identifikojë dhe të ofrojë mbështetjen e duhur
Njeh faktorët që ndikojnë në procesin mësimor dhe motivimin e fëmijëve të grupmoshave të ndryshme	Ndërton pritshmëri të larta personale dhe një qëndrim pozitiv ndaj të mësuarit tek fëmijët dhe identifikon faktorët që mund të çojnë në dështim
Njeh metoda dhe teknika për të punuar me fëmijë të moshave të ndryshme dhe grupeve kulturore, dhe organizon me sukses mbështetjen e të mësuarit	Përdor qasje të ndryshme për të ndihmuar fëmijët e grupmoshave të ndryshme për të mësuar, në përputhje me nevojat e tyre
Njeh koncepte dhe modele të ndryshme për zhvillimin e arsimit gjithëpërfshirës	Zgjedh qasjet e duhura për përfshirjen e secilit fëmijë
Ka njohuri për përgatitjen e mjeteve stimuluese dhe përdorimin e teknologjisë ndihmëse gjatë punës me fëmijët me nevoja të veçanta arsimore	Promovon përdorimin e mjeteve të ndryshme stimuluese dhe teknologjisë ndihmëse nga fëmijët
Njeh koncepte dhe modele të ndryshme për mbështetjen e organizuar të fëmijëve të talentuar	Përdor qasje të ndryshme për të mbështetur fëmijët e talentuar sipas nevojave të tyre specifike

Fusha: PUNA ME EDUKATORË DHE PËRKËDHELËS

Nënfusha: Mbështetje për edukatorët dhe përkëdhelëset për planifikimin dhe zbatimin e procesit edukativo-arsimor dhe vetëvlerësimin	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh dokumentet dhe standardet e programit për edukimin, arsimin dhe kujdesin parashkollor	Ofron mbështetje profesionale për praktikuesit për kuptimin dhe zbatimin e programit dhe dokumenteve konceptuale
Njeh karakteristikat individuale dhe nevojat e periudhave të zhvillimit të fëmijëve të moshës së hershme dhe parashkollore	Për praktikuesit, inkurajon pritshmëri të larta për zhvillimin dhe arritjet e fëmijëve të të gjitha moshave
Kupton se si mjedisi nxit dhe mundëson mësimin e fëmijëve të moshës së hershme dhe parashkollore	Promovon krijimin dhe mirëmbajtjen e një mjedisi të hapur dhe stimulues që inkurajon hulumtimin, mësimin dhe pavarësinë e fëmijëve
E di se qëllimi parësor i monitorimit dhe vlerësimit është avancimi i arritjeve të fëmijëve	Ofron udhëzime për praktikuesit se si të përdorin rezultatet e monitorimit dhe vlerësimit për të përmirësuar cilësinë në procesin edukativo-arsimor
Njeh kodin e etikës për monitorim dhe (vetë) vlerësim	Zbaton parimet e kodit të etikës për monitorim dhe vlerësim
Njeh potencialin e burimeve të ndryshme të njohurive	Ofron mbështetje profesionale për praktikuesit për përdorimin e burimeve të ndryshme të njohurive
Ai njeh projektet në nivel kombëtar për përmirësimin e cilësisë së procesit edukativo-arsimor	Ofron mbështetje për zbatimin e aktiviteteve të projekteve që përmirësojnë cilësinë e procesit edukativo-arsimor
Nënfusha: Mbështetje për edukatorët dhe përkëdhelëset për të punuar me fëmijë	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton ndikimin e faktorëve socialë dhe kulturorë në arsim, si dhe kontributin e arsimit në kohezionin social	Promovon respektin për dallimet dhe vlerat demokratike duke respektuar personalitetin e çdo fëmije dhe duke identifikuar dhe zhvilluar pikat e tyre të forta
Di për rëndësinë e përshtatjes së procesit edukativo-arsimor me karakteristikat e fëmijëve	Ofron mbështetje për edukatorët dhe përkëdhelëset për individualizim në organizimin e aktiviteteve të ndryshme
Njeh parimet e komunikimit të mirë midis fëmijëve dhe të rriturve dhe midis fëmijëve të moshave të ndryshme	Ofron mbështetje profesionale për edukatorët dhe përkëdhelëset për vendosjen e një komunikimi të mirë midis fëmijëve dhe të rriturve, si dhe midis fëmijëve
Di për problemet e mundshme në sjelljen e fëmijëve dhe mënyrat për t'i zgjidhur ato	Ofron ndihmë për edukatorët dhe përkëdhelëset për trajtimin dhe zgjidhjen e problemeve të sjelljes së fëmijëve

Nënfusha: Mbështetje për edukatorët dhe përkëdhelëset për të punuar me prindër	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
E di rëndësinë e bashkëpunimit ndërmjet edukatorëve/përkëdhelësve dhe prindërve	Promovon një kulturë bashkëpunimi midis edukatorëve/përkëdhelësve dhe prindërve
Njih metoda të ndryshme për bashkëpunim cilësor ndërmjet edukatorëve/përkëdhelësve dhe prindërve	Ndihmon edukatorët dhe përkëdhelëset për zgjedhjen e metodave dhe përmbajtjeve të përshtatshme për bashkëpunim me prindërit

Fusha: PUNA ME PRINDËRIT

Nënfusha: Këshillim dhe konsultim individual dhe grupor me prindër	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton se si familja ndikon në zhvillimin konjitiv, emocional dhe social të fëmijëve	Identifikon situatat e mundshme të krizës në familje që ndikojnë në zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve dhe ofron mbështetjen e duhur për prindërit
Zotëron njohuri për komunikimin me prindërit dhe njeh qasje dhe mënyra të ndryshme për të mbështetur familjen	Realizon konsultime individuale dhe grupore për të mbështetur prindërit dhe i informon ata për shërbimet që ofron kopshti dhe punëtorët profesional
Nënfusha: Edukimi i prindërve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njih karakteristikat e mësimin të të rriturve dhe metodat dhe format e edukimit të të rriturve	Ua prezanton prindërve njohuritë e fushës së tij/saj profesionale në mënyrë të duhur
Kupton nevojën e forcimit të kompetencave prindërore për zhvillim dhe përparim më të suksesshëm të fëmijëve të tyre	Ndihmon prindërit të zhvillojnë aftësi për të inkurajuar zhvillim dhe mësim më të mirë tek fëmija i tyre
Nënfusha: Përfshirja e prindërve në jetën dhe punën e kopshtit për fëmijë	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njih mënyra të ndryshme bashkëpunimi me familjen dhe mundësi për pjesëmarrjen e prindërve në fusha dhe aktivitete të ndryshme në kopsht	Motivon prindërit të përfshihen në aktivitetet e kopshtit dhe promovon besimin dhe mirëkuptimin për të ndërtuar një partneritet me familjet në kopshtin e fëmijëve

Fusha: BASHKËPUNIMI ME KOMUNITETIN

Nënfusha: Bashkëpunimi me komunitetin	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njih mënyrat e bashkëpunimit me komunitetin dhe mundësitë e pjesëmarrjes së tij në jetën e kopshtit	Promovon bashkëpunimin me komunitetin lokal dhe gjen mekanizma dhe mundësi të ndryshme bashkëpunimi
Njih potencialet e komunitetit lokal që mund të inkurajojë dhe mbështesë proceset e ndryshme në kopsht	Kontribuon që vlerat e kulturave në komunitet të pasqyrohen në të gjitha aspektet e punës së kopshtit.
Nënfusha: Bashkëpunimi me institucione dhe organizata profesionale	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di për aktivitetet e institucioneve që janë të rëndësishme për punën në kopsht	Identifikon institucionet përkatëse për bashkëpunim në fusha të veçanta
Kupton rëndësinë e bashkëpunimit me institucione dhe organizata të ndryshme profesionale në komunitetin lokal dhe në rajon	Zhvillon dhe përdor mënyra të duhura të bashkëpunimit me institucionet profesionale të bazuara në profesionalizëm, besim dhe respekt
Ka informacione për programet aktuale për fëmijë që zbatohen nga sektori joqeveritar	Identifikon dhe propozon fusha për bashkëpunim të përbashkët me shoqatat e komunitetit

Fusha: ZHVILLIMI PROFESIONAL

Nënfusha: Zhvillimi personal dhe profesional	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton kompleksitetin e profesionit të punëtorit profesionist, si dhe të drejtat dhe përgjegjësitë që ai sjell.	Përdor njohuritë e fituara përmes zhvillimit profesional për të përmirësuar praktikën e tij
Njih kompetencat dhe standardet për punëtorët profesionistë dhe kupton rëndësinë e zhvillimit profesional personal	Identifikon nevojat për zhvillim profesional personal duke përdorur standardet dhe rezultatet e vetë-reflektimit mbi punën e vet
Njih mënyra dhe mundësi efektive për zhvillim personal dhe profesional	Përgatit një plan personal për zhvillim profesional
Ka informacione për shoqatat profesionale brenda dhe jashtë kopshtit	Bashkëpunon me punëtorë profesionistë dhe me shoqata profesionale brenda dhe jashtë kopshtit
Njih kodin etik të profesionit	Zbaton kodin e etikës së profesionit
Di të përdorë teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, për bashkëpunimin me kolegët dhe për zhvillimin profesional	Përdor me mjeshtëri teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, për bashkëpunimin me kolegët dhe për zhvillimin profesional

Nënfusha: Bashkëpunimi profesional	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e zhvillimit profesional për të gjithë punonjësit e kopshteve për përmirësimin e procesit edukativo-arsimor	Promovon në mënyrë aktive marrëdhëniet kolegjiale dhe kontribuon në zhvillimin profesional të të gjitha profileve të praktikuesve në kopshtin e fëmijëve.
Zotëron informacione për ngjarjet profesionale në arsim dhe informon kolegët dhe praktikuesit e tjerë në kopshtin e fëmijëve.	Motivon praktikuesit të avancohen profesionalisht dhe krijojnë një mjedis stimulues në të cilin të gjithë mësojnë
Njeh metodat dhe format e formimit profesional dhe zhvillimit profesional	Rekomandon forma të ndryshme edukimi për stafin profesional të punësuar në kopsht
Di të planifikojë zhvillimin profesional të edukatorëve dhe përkëdhelësve	Planifikon zhvillimin profesional në bazë të ekzaminimit të nevojave të punonjësve në kopsht
Di të krijojë mundësi për mbështetje efektive të kolegëve duke ndërtuar besim	Me mjeshtëri ndërton besim dhe mbështetje efektive me kolegët

Fusha: PUNA ANALITIKO-KËRKIMORE

Nënfusha: Analiza dhe vlerësimi i punës edukativo-arsimore	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di se çfarë lloj dokumentacioni mbahet për punën edukativo-arsimore në kopsht	Kontribuon për krijimin e një sistemi për analiza të rregullta të çështjeve të veçanta arsimore dhe edukative-kujdesore në kopshtin e fëmijëve
Njeh metodologjinë e analizës së dokumentacionit	Lidh, përpunon dhe analizon të dhëna të ndryshme për punë edukative-arsimore dhe nxjerr konkluzione nga analizat
Di të interpretojë dhe raportojë rezultatet e analizës	Përkushtohet që rezultatet e analizave të përdoren për të avancuar procesin edukativo-arsimor
Nënfusha: Hulumtimi i punës edukativo-arsimore	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Zotëron njohuri bazë mbi metodologjinë e hulumtimit dhe bazat e statistikës përshkruese	Përkushtohet që avancimi i punës edukativo-arsimore të bazohet në hulumtime dhe fakte
Njeh teknika të ndryshme për mbledhjen e informacioneve rreth praktikës edukativo-arsimore	Realizon hulumtime për çështje që lidhen me kopshtin e fëmijëve dhe i zbaton rezultatet në praktikë
Njeh metodat për analizën sasiore dhe cilësore të të dhënave dhe di t'i interpretojë ato	Analizon të dhënat e hulumtimit sasior dhe cilësor dhe përdor programe për përpunimin statistikor të të dhënave

Njeh procedurat për kryerjen e hulumtimit në procesin edukativo-arsimor	Realizon hulumtime në veprim për të përmirësuar procesin edukativo-arsimor
Njeh metodologjinë për analizën e dokumentacionit dhe mënyrat e interpretimit, si dhe raportimit të rezultateve të analizës	Lidh, përpunon dhe analizon të dhëna të ndryshme për punën edukativo-arsimore dhe nxjerr konkluzione nga analizat

Fusha: ORGANIZIMI, KLIMA DHE MJEDISI I SIGURT

Nënfusha: Struktura dhe organizimi i kopshtit për fëmijë	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathësitë profesionale</i>
Njeh sistemin e arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor dhe kupton trendet moderne të organizimit të punës në kopshtin e fëmijëve.	Drejtohet sipas parimeve të arsimit, edukimit dhe kujdesit parashkollor dhe propozon masa për avancimin e punës në kopsht.
Njeh dhe kupton funksionimin e segmenteve të ndryshme në kopsht	Di të promovojë prioritetet e organizimit në kopshtin e fëmijëve për të avancuar funksionimin e tij
Zotëron njohuri për dokumentet që rregullojnë punën në kopsht	Promovon sistematicitetin dhe përgjegjësinë profesionale për punën në kopshtin e fëmijëve
Nënfusha: Klima mbështetëse për pjesëmarrje demokratike	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathësitë profesionale</i>
Di rëndësinë e përfshirjes së të gjithë fëmijëve dhe familjeve të tyre në arsim, edukim dhe kujdesin parashkollor	Promovon vlerat e kulturës dhe praktikës gjithëpërfshirëse dhe kontribuon për klimën gjithëpërfshirëse në kopshtin e fëmijëve
Njeh, kupton dhe respekton konventat për të drejtat e fëmijëve dhe ato kundër diskriminimit	Promovon vlerat që lidhen me pranimin e diversitetit, tolerancës dhe sjelljes jo të dhunshme
Njeh parimet e krijimit të klimës pozitive dhe kulturës gjithëpërfshirëse në kopshtin e fëmijëve dhe di për rreziqet e diskriminimit në të gjitha bazat	Inkurajon bashkëpunim dhe klimë pozitive në kopshtin e fëmijëve dhe zhvillon ndjenjën e përkatësisë, pranimit dhe respektit të ndërsjellë.
Di për rëndësinë e pjesëmarrjes dhe grupeve të tjera kulturore në procesin e vendimmarrjes në interes për jetën në kopsht	Inkurajon angazhimin e grupeve të ndryshme kulturore në procesin e vendimmarrjes në interes për jetën e kopshtit

Nënfusha: Mjedis të shëndetshëm dhe të sigurt për mësim dhe zhvillim	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njih dhe respekton politikat dhe praktikën për një mjedis të shëndetshëm dhe të sigurt në kopsht	Promovon vlerat dhe zbatimin e procedurave të shëndetit dhe sigurisë në ambientin e brendshëm dhe jashtëm të kopshtit
Ka njohuri për kërcënimet e mundshme ndaj sigurisë fizike dhe psikologjike të fëmijëve	Identifikon kërcënimet e mundshme për sigurinë në kopshtin e fëmijëve
Njih rëndësinë e rutinave për kujdes, ushqyerje, aktivitet fizik dhe pushim për shëndetin dhe zhvillimin e fëmijëve	Merr pjesë në përgatitjen e një mjedisi që mbështet dhe zhvillon rutinat e përditshme të kujdesit ndaj fëmijëve si bazë për mësimnxënien dhe zhvillimin

8. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për profilet profesionale në kopshtet për fëmijë

Kategoria C - EDUKATORË

Fushat kryesore të kompetencave themelore profesionale të drejtorëve/udhëheqësve të kopshteve janë:

1. Fusha: **Zhvillimi dhe mësimi i fëmijëve**
2. Fusha: **Mjedisi**
3. Fusha: **Organizimi dhe klima**
4. Fusha: **Procesi edukativo-arsimor**
5. Fusha: **Bashkëpunimi me familjen dhe komunitetin**
6. Fusha: **Zhvillimi Profesional**

Fusha: ZHVILLIMI DHE MËSIMI I FËMIJËVE

Nënfusha: Mësimi dhe zhvillimi i hershëm	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Ai i njeh karakteristikat e zhvillimit të fëmijëve	Njeh tiparet dhe karakteristikat e zhvillimit të fëmijëve të moshës së hershme dhe parashkollore
Njeh dhe kupton teoritë moderne të mësimin të hershëm, zhvillimit të trurit dhe zhvillimit të përgjithshëm të fëmijëve	Përshtat qasjen ndaj fëmijëve sipas specifikave në zhvillimin dhe mësimin e fëmijës
Njeh dhe kupton teoritë e mësimin të hershëm dhe zhvillimit të fëmijës	Zgjedh strategjitë e mësimin të hershëm dhe zhvillimit të përshtatshëm për qëllimet dhe kontekstin që çojnë në vetë-pranim, shprehje, komunikim dhe pranim të diversitetit
Njeh proceset e ndryshme të të mësuarit dhe fitimit të përvojave tek fëmijët	Zbaton koncepte dhe parime teorike në qasjet individuale ndaj procesit të të mësuarit dhe mësimdhënies së fëmijëve
Kupton rolin e lojës për nxitjen e zhvillimit të përgjithshëm	Inicion dhe inkurajon lojën dhe aktivitete të tjera për të shprehur komunikimin dhe pranimin e dallimeve midis fëmijëve dhe fëmijëve me të rriturit

Fusha: MJEDISI

Nënfusha: Mjedisi i shëndetshëm dhe i sigurt për mësim dhe zhvillim	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e krijimit të një mjedisi të shëndetshëm dhe të sigurt, veçanërisht ndërtimi i një klime emocionale pozitive që i ndihmon fëmijët të kapërcejnë përvojat negative dhe të plotësojnë nevojat e tyre të veçanta të të mësuarit	Krijon një mjedis të shëndetshëm dhe të sigurt, veçanërisht duke ndërtuar një klimë emocionale pozitive që i ndihmon fëmijët të kapërcejnë përvojat negative dhe të plotësojnë nevojat e tyre të veçanta të të mësuarit
Njeh protokollat dhe procedurat për përballimin e situatave të krizës në kopsht	Njeh shenjat e mundshme të një situatë krize dhe ka aftësinë për të komunikuar qartë dhe në mënyrë efektive në një situatë krize
Njeh standardet dhe metodat për krijimin e një mjedisi të shëndetshëm dhe të sigurt	Zbaton metoda dhe mjete të bazuara në prova shkencore për të krijuar një mjedis të shëndetshëm dhe të sigurt
Kupton rëndësinë e përvetësimit të shprehive të shëndetshme konjitive, emocionale dhe fizike tek fëmijët	Zbaton metoda dhe mjete të bazuara në prova për të inkurajuar zakone të shëndetshme konjitive, emocionale dhe fizike te fëmijët
Nënfusha: Mjedisi stimulues për të mbështetur zhvillimin dhe mësimin	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh dhe kupton se si mjedisi ndikon në zhvillimin dhe të mësuarit e përgjithshëm të fëmijës (qasja holistike)	Krijon një mjedis stimulues hapësinor-material dhe social bazuar në monitorimin e fëmijës, interesave dhe nevojave të tij

Kupton mjedisin (hapësinor-material dhe social) si burim për lojë, mësim, shprehje dhe krijim	Zgjedh dhe krijon një burim stimulues për lojën, mësimin, shprehjen dhe krijimin
Ai e di që fëmija është bashkë-krijues i zhvillimit dhe mësimin të vet	Mbështet përfshirjen e çdo fëmije në bashkë-ndërtimin e mjedisit
Kupton rëndësinë e fleksibilitetit si një dimension i rëndësishëm i mjedisit kohor	Krijon një mjedis ku fëmijët kanë kohë të mjaftueshme për të mësuar sipas nevojave, interesave dhe aftësive të tyre
Kupton rëndësinë e veprimtarive krijuese për zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve	Krijon një mjedis krijues stimulues
Nënfusha: Mjedis gjithëpërfshirës dhe qasjet e të mësuarit	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathhtësitë profesionale</i>
Kupton dhe vlerëson diversitetin kulturor	Zbaton konceptet ndërkulturore
Kupton parimet, praktikat dhe ligjet e arsimit gjithëpërfshirës që mbështesin përfshirjen e të gjithë fëmijëve në lidhje me aftësitë e kufizuara ose nevojat e tyre të veçanta	Inkurajon vendosjen e vlerave të përbashkëta, besimeve dhe mënyrave të sjelljes dhe shërben si shembull
Kupton nevojën për të shmangur stereotipat dhe paragjykimet	Përdor gjuhë dhe aktivitete për të shmangur, dekurajuar dhe riformuluar në mënyrë konjitive stereotipet dhe paragjykimet

Fusha: ORGANIZIMI DHE KLIMA

Nënfusha: Struktura dhe organizimi i kopshtit për fëmijë	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathhtësitë profesionale</i>
Njih dispozitat ligjore në fushën e edukimit të fëmijërisë së hershme	Vepron sipas dispozitave ligjore në fushën e edukimit të fëmijërisë së hershme
Kupton parimet e planifikimit dhe të vlerësimit të programit të grupit edukativo-arsimor	Planifikon dhe vlerëson programin e grupit edukativo-arsimor
Di përmasat e cilësisë së kopshtit	Kontribuon në mënyrë aktive në cilësinë e kopshtit
Njih karakteristikat e punës në grup	Ndani përgjegjësitë, burimet dhe ekspertizën për të arritur rezultatet më të mira të mundshme
Njih detyrat dhe përgjegjësitë e punonjësve të kopshtit	Bashkëpunon me të gjithë stafin për të garantuar mirëqenien e fëmijëve, familjeve dhe komunitetit
Nënfusha: Atmosfera për mbështetjen e pjesëmarrjes demokratike	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathhtësitë profesionale</i>
Është i njohur me Konventën për të Drejtat e Fëmijës dhe i kupton parimet e saj	Respekton të drejtat e fëmijëve dhe organizon punën në përputhje me to
Kupton strategjitë që nxisin pjesëmarrjen demokratike	Organizon një mjedis që ofron mësim që inkurajon fëmijët të përfshihen në mënyrë aktive në vendimmarrje

Kupton qasjet pedagogjike që nxisin pjesëmarrjen demokratike	Lehtëson diskutimet, inkurajon të menduarit kritik dhe krijon mundësi për të përfshirë fëmijët në proceset vendimmarrëse
--	--

Fusha: PROCESI EDUKATIVO-ARSIMOR

Nënfusha: Qasja holistike dhe planifikimi i integruar	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh parimet dhe qasjet me në qendër fëmijën në edukimin e fëmijërisë së hershme	Zbaton parimet dhe qasjet me në qendër fëmijën në punën e përditshme
Kupton programin e mësimin dhe zhvillimit të hershëm, si dhe programin e kopshtit dhe programin e grupit edukativo-arsimor	Zhvillon një program grupi edukativo-arsimor që promovon një qasje holistike
Njeh se njohuritë dhe aftësitë e botës reale janë të ndërlidhura	Siguron mundësi për të integruar fusha dhe disiplina të ndryshme në mjedisin mësimor
Njeh teknika të ndryshme vëzhgimi për t'i përdorur ato për planifikim	Vëzhgon fëmijët dhe kontekstin e asaj që ata po mësojnë për të planifikuar aktivitetet e ardhshme
Njeh teknikat e ndryshme të dokumentimit të procesit edukativo-arsimor	Zbaton teknika të ndryshme për të dokumentuar procesin edukativo-arsimor
Njeh teknika të ndryshme kërkimore për përmirësimin e praktikës edukativo-arsimor	Përdor teknika të ndryshme kërkimore për të përmirësuar praktikën edukativo-arsimor
Nënfusha: Strategjitë për mësim dhe zhvillim të hershëm	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton strategjitë e të mësuarit që përputhen me aftësitë individuale konjitive, sociale, emocionale dhe fizike të fëmijëve	Siguron mundësi dhe inkurajon fëmijët të përdorin strategji të ndryshme të të mësuarit
Diferencion metodat për nevojat e ndryshme të fëmijëve në grupin edukativo-arsimor, duke përfshirë ata me aftësi të veçanta, stile të të mësuarit dhe prejardhje të ndryshme	Zbaton një shumëllojshmëri metodash për të përmbushur nevojat e ndryshme të fëmijëve në grupin edukativo-arsimor, duke përfshirë ata me aftësi të veçanta, stile të të mësuarit dhe prejardhje të ndryshme
Njeh strategji për nxitjen e kompetencës sociale dhe emocionale tek fëmijët e vegjël	Inkurajon zhvillimin e aftësive sociale, rregullimin emocional, ndjeshmërinë dhe zgjidhjen e konflikteve tek fëmijët e vegjël përmes aktiviteteve dhe ndërveprimeve të qëllimshme
Njeh strategji për të promovuar aftësitë e hershme të shkrim-leximit, duke përfshirë ndër-gjegjësimin fonemik, zhvillimin e fjalorit dhe rrëfimin e tregimeve	Krijon një mjedis të pasur me gjuhë
Njeh qasje praktike për futjen e koncepteve themelore matematikore, arsyetimin hapësinor dhe parimet bazë të shkencës, teknologjisë, inxhinierisë dhe matematikës (STEM)	Krijon një mjedis të pasur me STEM

Njeh mjete teknologjike të përshtatshme për moshën dhe di se si t'i integrojë ato në procesin e të mësuarit për të rritur angazhimin dhe zhvillimin e aftësive	Siguron mundësi për të përdorur teknologjinë e përshtatshme për moshën dhe e integron atë me shkathtësi në procesin e të mësuarit
--	---

Fusha: BASHKËPUNIMI ME FAMILJEN DHE KOMUNITETIN

Nënfusha: Karakteristikat e familjes dhe ndikimet	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh karakteristikat e familjes (strukturën e familjes, funksionimin, kulturën, vlerën)	Krijon dhe zbaton praktika cilësore gjithëpërfshirëse në procesin arsimor sipas dallimeve në strukturën, funksionimin, kulturën dhe vlerat familjare të familjeve të ndryshme.
Kupton ndikimin e karakteristikave të familjes në zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve	Përshtat praktikatat sipas ndikimit të karakteristikave të familjes në zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve
Kupton stile të ndryshme prindërimi	Krijon një mjedis mësimi që pasqyron stile të ndryshme prindërimi dhe i lidh ato me sjelljen e fëmijëve
Nënfusha: Komunikimi, bashkëpunimi dhe përfshirja e prindërve dhe familjeve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e bashkëpunimit dhe përfshirjes së prindërve dhe familjeve në praktikën edukativo-arsimore	Lehtëson në mënyrë të konsiderueshme angazhimin dhe bashkëpunimin për të mirën e fëmijëve
Kupton rëndësinë e komunikimit me prindërit dhe familjet në praktikën edukativo-arsimore	Komunikon në mënyrë efektive për të përcjellë qartë informacionin dhe për të ndërtuar marrëdhënie me prindërit, familjet dhe palët e tjera të interesuara
Njeh mënyrat dhe qasjet e ndryshme për përfshirjen e prindërve dhe familjeve në procesin edukativo-arsimor	Krijon një mjedis gjithëpërfshirës dhe mikpritës në lidhje me diversitetin e prejardhjeve të fëmijëve/prindërve/familjes
Njeh qasjet, strategjitë, format, metodat dhe teknikat e ndryshme të komunikimit me prindërit dhe familjet	Zbaton qasje, strategji, forma, metoda dhe teknika të ndryshme dhe përshtat stilet e komunikimit me audienca të ndryshme
Nënfusha: Mbështetje edukative dhe këshilluese për prindërit dhe familjen	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh politikat dhe iniciativat përkatëse arsimore në këtë fushë	Përdor njohuritë për politikat dhe iniciativat përkatëse arsimore për t'u ofruar prindërve informacione kuptimplota dhe në kohë
Njeh shërbimet përkatëse në komunitet në lidhje me përmirësimin e kompetencave prindërore	U siguron prindërve informacione për shërbimet komunale që kanë të bëjnë me forcimin e kompetencave prindërore (bibliotekë, objekte të rëndësishme, institucione dhe persona, etj.)

Njeh burime që demonstrojnë metoda të mësimnxënies dhe mësimdhënies dhe angazhon prindërit në përvoja të të mësuarit ndërveprues që mund t'i përsërisin me fëmijët e tyre	U siguron prindërve qasje në burime që demonstrojnë metoda të mësimnxënies dhe mësimdhënies dhe i angazhon prindërit në përvoja të të mësuarit ndërveprues që ata mund t'i përsërisin me fëmijët e tyre
Njeh qasje të ndryshme komunikimi dhe teknika të punës këshilluese me prindërit dhe familjet	Zbaton qasje dhe teknika të ndryshme komunikimi në punën këshilluese me prindërit dhe familjet
Nënfusha: Marrëdhëniet në komunitet	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh burimet e komunitetit që mund të kontribuojnë në cilësinë e edukimit të fëmijërisë së hershme	Mbështet aktivitete për të forcuar ndërgjegjësimin shoqëror dhe përgjegjësinë për zhvillimin dhe mirëqenien e fëmijëve në mesin e të gjitha palëve të interesuara në komunitet.
Njeh nevojat e komunës lidhur me arsimin parashkollor	Planifikon dhe organizon aktivitete me interes për fëmijët, familjet dhe komunitetin

Fusha: ZHVILLIMI PROFESIONAL

Nënfusha: Zhvillimi personal dhe profesional	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
E di dhe e kupton nevojën për zhvillim personal dhe profesional	Zbulon nevojat e veta për zhvillim personal dhe profesional
Njeh forma dhe aktivitete të ndryshme të zhvillimit profesional të dizajnuara për të përmirësuar aftësitë, njohuritë dhe efektivitetin e edukatorëve	Zbulon dhe përzgjedh format dhe aktivitetet për zhvillim profesional të përshtatshme për nevojat e veta
Ka njohuri për hulumtimet arsimore, praktikat arsimore të bazuara në fakte dhe tendencat në pedagogji për të përmirësuar vazhdimisht praktikën e tyre	Reflekton në mënyrë kritike mbi hulumtimet arsimore, praktikat arsimore të bazuara në dëshmi dhe tendencat në pedagogji në lidhje me praktikën e tyre
Ka njohuri për praktikën reflektuese	Mendon në mënyrë kritike për praktikat arsimore, kërkon informacione kthyes, zbaton një mendësi rritjeje dhe angazhohet në vetë-përmirësim të vazhdueshëm
Ka njohuri mbi tendencat më të gjera të arsimit, ndryshimet shoqërore dhe çështjet globale që mund të ndikojnë në zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve	Përdor një sërë burimesh për të gjetur informacione rreth tendencave aktuale që mund të ndikojnë në zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve
Nënfusha: Bashkëpunimi dhe etika profesionale	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh parimet etike universale	Promovo parimet etike universale
Njeh vlerat dhe standardet etike në profesionin e vet	Respekton vlerat dhe standardet etike të profesionit

Kupton rëndësinë e mbështetjes kolegjiale, bashkëpunimit, shkëmbimit të përvojave dhe informacionit	Mbështet kolegët dhe bashkëpunon me ta për të shkëmbyer përvoja dhe informacione
Kupton rëndësinë e bashkimit profesional	Ajo/ai është anëtar i shoqatave profesionale

9. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për profilet profesionale në kopshtet e fëmijëve

Kategoria Ç – BASHKËPUNËTORË PROFESIONAL

- Pedagog muzike
- Pedagog arti
- Profesor i edukatës fizike
- Profesor i gjuhës dhe letërsisë së huaj
- Infermiere e diplomuar

Fushat kryesore të kompetencave profesionale themelore të bashkëpunëtorëve profesional të punësuar në kopshtet e fëmijëve janë:

1. Fusha: **Njohuri për fushën e programit dhe arsimin parashkollor**
2. Fusha: **Mësimdhënia dhe mësimnxënia**
3. Fusha: **Krijimi i një mjedisi mësimor stimulues**
4. Fusha: **Përfshirja sociale dhe arsimore**
5. Fusha: **Komunikimi dhe bashkëpunimi me familjen dhe komunitetin**
6. Fusha: **Puna hulumtuese - analitike**
7. Fusha: **Zhvillimi profesional dhe bashkëpunimi profesional**

9.1 KOMPETENCAT E PËRBASHKËTA TË BASHKËPUNËTORËVE PROFESIONAL

Fusha: NJOHURI PËR FUSHËN E PROGRAMIT DHE ARSIMIT PARASHKOLLOR

Nënfusha: Njohuri për fushën e programit	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh fushën e programit që po jep mësim dhe e di se si lidhet me fushat e tjera	Njeh metodat bazë të kërkimit në fushën të cilës i përket fusha e programit
Njeh termat kyç në fushën e programit që jep mësim dhe mënyrën se si ato lidhen me termat nga fusha të tjera	Ai konsolidon njohuritë rreth koncepteve kyçe në fushën e programit dhe i lidh ato me të tjerët
Njeh qasjet që zgjojnë interesin e fëmijëve në fushën e programit	Shkakton interes në fushën e programit tek fëmijët e moshës parashkollore
Ndjek njohuritë e reja për fushën e programit	Njohuritë e reja nga fusha e programit i përfshin në mësimdhënie në mënyrë të duhur
Nënfusha: Njohuri për arsimin parashkollor, mësimin dhe zhvillimin e hershëm	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh programin për punë edukativo-arsimore në edukimin parashkollor, arsimin dhe kujdesin – Programi për mësim dhe zhvillim të hershëm	Përqendrohet në realizimin e qëllimeve të programit për punë edukativo-arsimore që kanë të bëjnë me fushën e tij programore
Njeh sistemin edukativo-arsimor dhe legjislativ, si dhe specifikat e edukimit parashkollor, arsimin dhe kujdesit	Njeh dokumentet ligjore dhe programore për të punuar në kopsht
Kupton tendencat aktuale në mësimin dhe zhvillimin e hershëm	Udhëhiqet nga sipas parimeve dhe synimeve të përgjithshme të edukimit, arsimin dhe kujdesit parashkollor

Fusha: MËSIMDHËNIA DHE MËSIMNXËNIA

Nënfusha: Planifikimi dhe përgatitja e aktiviteteve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh komponentët për planifikim të suksesshëm të punës edukativo-arsimore	Planifikon mësimdhënien dhe mësimnxënien sipas standardeve të përcaktuara dhe nevojave të fëmijëve
Kupton rëndësinë e planifikimit për të përfshirë edukatorët dhe fëmijët dhe konsideron burimet në dispozicion dhe specifikat e kopshtit	Planifikon në bazë të reflektimit mbi punën e vet dhe informacioneve kthyes nga fëmijët, edukatorët, kolegët dhe prindërit nga kopshti
Njeh lloje të ndryshme të planifikimit edukativo-arsimor dhe si t'i kombinojë ato	Di të bëjë plane të ndryshme sipas qëllimit të tyre
Nënfusha: Realizimi i aktiviteteve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njeh fushën e programit që mëson dhe di si ta lidhë atë me nevojat e fëmijëve dhe tendencat aktuale të jetës	Lidh përmbajtjen e fushës së programit dhe zbatimin e tyre praktik me përmbajtjet e tjera të jetës së përditshme
Njeh faktorët që ndikojnë në procesin mësimor dhe motivimin e fëmijëve të grupmoshave të ndryshme	Ndërton një qëndrim pozitiv ndaj të mësuarit tek fëmijët dhe ka pritshmëri të larta për arritjet e secilit fëmijë
Njeh dhe kupton strategjitë bazë për mësimin e hershëm, mësimdhënien dhe zhvillimin	Zbaton qasje dhe metoda moderne në mësimdhënie dhe mësimnxënie që janë në përputhje me nevojat dhe mundësitë e fëmijëve
Kupton rëndësinë e veprimtarisë së fëmijëve në procesin e mësimnxënies dhe mësimdhënies	Krijon dhe ruan një mjedis stimulues dhe inkurajon hulumtimin
Njeh qasje të ndryshme ndaj të mësuarit dhe zhvillimit që respektojnë diversitetin	Përdor strategji që nxisin pranimin dhe promovimin e diversitetit
Kupton nevojën për punë ekipore në procesin e mësimdhënies dhe mësimnxënies	Inkurajon të menduarit e përbashkët, mbështetjen e ndërsjellë dhe ndjenjën e komunitetit midis fëmijëve
Di të zbatojë qasjet metodologjike konkrete për fushën e programit në kontekstin e mësimin të hershëm	Përshtat mësimdhënien dhe mësimnxënien e fushës së programit me nevojat e fëmijëve dhe me kontekstin e kopshtit
Njeh teknologjinë arsimore specifike për fushën e programit	Nxit kuriozitetin dhe interesat e fëmijëve për qasje të ndryshme ndaj të mësuarit
Ndjek njohuri të reja nga fusha e programit	Punon për avancimin e praktikës drejt njohurive të reja

Nënfusha: Monitorimi i zhvillimit të fëmijëve, nevojat dhe arritjet	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathhtësitë profesionale</i>
Njeh metodat për monitorimin e interesave të fëmijëve, përvojat e tyre të mëparshme dhe dallimet individuale	Përdor metoda moderne dhe të ndryshme për të monitoruar aspektet e zhvillimit, nevojat, mundësitë dhe arritjet e fëmijëve
Njeh metoda moderne për monitorimin e nevojave, mundësive dhe arritjeve të fëmijëve që përfshijnë vetë fëmijët	Përdor strategji për të monitoruar progresin që përfshin vetë fëmijët dhe krijon një klimë pozitive

Fusha: KRIJIMI I MJEDISIT STIMULUES PËR MËSIM

Nënfusha: Krijimi i mjedisit të sigurt dhe stimulues për mësim	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathhtësitë profesionale</i>
Kupton se si mjedisi inkurajon dhe mundëson mësimin	Organizon një mjedis stimulues për të mësuar, nxit mendime të ndryshme, ka qëndrim pozitiv ndaj gabimeve, etj.
Njeh potencialet dhe mundësitë e mjeteve të ndryshme mësimore	Siguron përdorimin e burimeve, materialeve dhe mjeteve të ndryshme në procesin mësimor, duke përfshirë përdorimin e sigurt të TIK-ut
Njeh dhe respekton politikat dhe praktikrat në lidhje me sigurinë e mjedisit të kopshtit	Promovon vlerat dhe zbatimin e procedurave që lidhen me sigurinë në kopshtin e fëmijëve
Njeh mënyra të ndryshme për t'u përballur me situata të krizës në kopshtin e fëmijëve	Përdor strategjitë e duhura të ndërhyrjes ndaj krizave në kopshtin e fëmijëve
Nënfusha: Krijimi i klimës pozitive në kopshtin e fëmijëve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathhtësitë profesionale</i>
Njeh strategji për udhëheqjen pedagogjike të një grupi dhe mënyra për të krijuar një klimë pozitive	Inkurajon respektin e ndërsjellë dhe mbështet punën në grup mes fëmijëve duke promovuar vlera, qëndrime dhe sjellje pozitive
Zotëron njohuri për strategjitë e komunikimit që respektojnë dallimet kulturore dhe gjinore të cilat mund të ndikojnë në klimën e grupit	Përdor teknikat dhe stilet e komunikimit duke respektuar dallimet kulturore dhe gjinore të cilat mund të ndikojnë në klimën e grupit

Fusha: GJITHËPËRFSHIRJA ARSIMORE DHE SOCIALE

Nënfusha: Gjithëpërfshirja arsimore dhe sociale	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton faktorët social dhe kulturor dhe se si ata ndikojnë në arsim dhe kontribuojnë në kohezionin social	Promovon vlerat e kulturës dhe praktikës gjithëpërfshirëse dhe kontribuon për një klimë gjithëpërfshirëse në kopshtin e fëmijëve
Njih koncepte dhe modele të ndryshme për arsimin gjithëpërfshirës	Përdor metoda të ndryshme për diferencim dhe individualizim në punën me fëmijët që kanë nevojë për mbështetje shtesë në arsim
Njih konventat për të drejtat e fëmijëve dhe kundër diskriminimit	Përdor strategji që nxisin pranimin e diversitetit, tolerancës dhe sjelljes jo të dhunshme
Njih koncepte dhe modele të ndryshme për mbështetjen e organizuar të fëmijëve të talentuar	Përdor qasje të ndryshme për të mbështetur fëmijët e talentuar sipas nevojave të tyre specifike

Fusha: KOMUNIKIMI DHE BASHKËPUNIMI ME FAMILJET DHE KOMUNITETIN

Nënfusha: Komunikimi dhe bashkëpunimi me familjet dhe komunitetin	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e familjes dhe komunitetit lokal për jetën dhe punën e kopshtit	Promovon besimin dhe mirëkuptimin për të ndërtuar partneritete me familjet dhe komunitetin lokal
Njih mënyrat e bashkëpunimit me familjen dhe komunitetin lokal dhe mundësitë për pjesëmarrjen e tyre në jetën e kopshtit.	Inkurajon mekanizma të ndryshëm për bashkëpunim me familjen dhe komunitetin lokal dhe mbështet mundësitë për të pasqyruar kulturën e tyre në të gjitha aspektet e punës së kopshtit.
Zotëron aftësi komunikuese për të bashkëpunuar me familjen dhe komunitetin lokal	Zhvillon mënyra të ndryshme dhe efektive për të komunikuar me respekt dhe në mënyrë të përshtatshme me familjet dhe pjesëtarët e komunitetit

Fusha: PUNA ANALITIKE - KËRKIMORE

<i>Nënfusha: Analiza dhe vlerësimi i punës edukativo-arsimore</i>	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di se çfarë lloj dokumentacioni mbahet në evidencë për punën edukativo-arsimore në kopsht	Kontribuon për krijimin e një sistemi për analiza të rregullta të çështjeve të veçanta edukativo-arsimore dhe edukativo-kujdesore në kopshtin e fëmijëve
Njeh metodologjinë e analizës së dokumentacionit	Lidh, përpunon dhe analizon të dhëna të ndryshme për punën edukativo-arsimore dhe nxjerr konkluzione nga analizat
Di mënyraz për të interpretuar dhe raportuar rezultatet e analizës	Përkushtohet që rezultatet e analizave të përdoren për të përmirësuar procesin edukativo-arsimor
<i>Nënfusha: Hulumtimi i punës edukativo-arsimore</i>	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Ka njohuri bazë të metodologjisë së kërkimit dhe bazat e statistikës përshkruese	Punon që avancimi i punës edukativo-arsimore të bazohet në hulumtime dhe fakte
Njeh teknika të ndryshme për mbledhjen e informacioneve rreth praktikës edukativo-arsimore	Realizon hulumtime për çështje që lidhen me kopshtin e fëmijëve dhe i përdor rezultatet në praktikën e vet
Njeh metodat për analizën sasiorë dhe cilësore të të dhënave dhe di t'i interpretojë ato	Analizon të dhënat nga kërkimi sasior dhe cilësor dhe përdor programe për përpunimin statistikor të të dhënave
Njeh procedurat për kryerjen e hulumtimit në veprim në procesin edukativo-arsimor	Realizon hulumtime në veprim për të përmirësuar procesin edukativo-arsimor
Njeh metodologjinë për analizën e dokumentacionit dhe mënyrat e interpretimit dhe raportimit të rezultateve të analizës	Lidh, përpunon dhe analizon të dhëna të ndryshme për punën edukativo-arsimore dhe nxjerr konkluzione nga analizat

Fusha: ZHVILLIMI PROFESIONAL DHE BASHKËPUNIMI PROFESIONAL

<i>Nënfusha: Zhvillimi profesional</i>	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton kompleksitetin e profesionit, si dhe të drejtat dhe përgjegjësitë që ai sjell.	Përmirëson vazhdimisht praktikën e vet bazuar në monitorimin e ndryshimeve dhe risive në arsim
Njeh kompetencat profesionale për bashkëpunëtorët profesional dhe kupton rëndësinë e tyre për zhvillimin profesional personal	Identifikon nevojat e veta arsimore dhe planifikon zhvillimin e vet profesional duke përdorur standardet dhe rezultatet e vetë-reflektimit

Di të krijojë një plan personal për zhvillim profesional dhe mënyra për të dokumentuar siç duhet realizimin e tij	Zhvillon një plan personal për zhvillim profesional dhe regjistron vazhdimisht realizimin në Portofolin Profesional
Njeh modelet dhe mundësitë efektive për zhvillim dhe avancim profesional në profesionin e vet	Zhvillon dhe zbaton aftësi reflektuese për të analizuar dhe përmirësuar praktikën e vet
Është i informuar për shoqatat profesionale në komunitet	Bashkëpunon me kolegë nga shoqata të ndryshme profesionale
Kupton dhe respekton filozofinë e mësimit të përjetshëm	Ndryshimet dhe risitë në profesionin e vet i zbaton në punë
Di të përdorë teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, për bashkëpunimin me kolegët dhe për zhvillimin profesional	Përdor me mjeshtëri teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, për bashkëpunimin me kolegët dhe për zhvillimin profesional
Nënfusha: Bashkëpunimi profesional	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e bashkëpunimit profesional dhe marrëdhënieve kolegiale për përmirësimin e punës në kopsht	Promovon në mënyrë aktive marrëdhëniet kolegiale dhe respekton etikën profesionale në lidhje me detyrat dhe kolegët brenda dhe jashtë kopshtit.
Zotëron njohuri për shoqata të ndryshme profesionale, rrjete sociale dhe forume ku informohet për punën e vet	Merr pjesë në shoqata të ndryshme profesionale, rrjete sociale dhe forume për të përmirësuar punën e vet

10. KOMPETENCAT THEMELORE PROFESIONALE për profilet profesionale në kopshtet e fëmijëve

Kategoria D - PËRKËDHELËS

Fushat kryesore të kompetencave themelore profesionale të përkëdhelësve të punësuar në kopshte janë:

1. Fusha: **Zhvillimi dhe mësimi i fëmijëve**
2. Fusha: **Mjedisi**
3. Fusha: **Organizimi dhe klima**
4. Fusha: **Procesi edukativo-arsimor**
5. Fusha: **Bashkëpunimi me familjen dhe komunitetin**
6. Fusha: **Zhvillimi Profesional**

Fusha: MËSIMI DHE ZHVILLIMI I FËMIJËVE

Nënfusha: Kujdesi dhe zhvillimi i hershëm i fëmijëve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton qasjet moderne në lidhje me kujdesin e hershëm të fëmijëve	Është në gjendje të njohë qasjet moderne për kujdesin e hershëm të fëmijëve
Kupton dhe demonstroi njohuri të teorive, parimeve dhe modeleve moderne arsimore që lidhen me zhvillimin e hershëm të fëmijës	Ai është në gjendje të përshtat punën e tij me teoritë, parimet dhe modellet moderne arsimore që lidhen me zhvillimin e hershëm të fëmijës.
Kupton nevojat individuale dhe dallimet në kujdesin dhe zhvillimin e çdo fëmije	Di të përshtatë punën e tij/saj me nevojat individuale dhe dallimet në fushën e kujdesit dhe zhvillimit të çdo fëmije
Njeh qasjet që përdoren për tejkalimin e gjendjes së stresit dhe traumës tek fëmijët	Zbaton qasje që përdoren për tejkalimin e gjendjes së stresit dhe traumës tek fëmijët
Njeh fushat e zhvillimit të fëmijërisë së hershme dhe realizimin e tyre në kontekste të ndryshme të kujdesit/mësimi dhe zhvillimit	Është në gjendje të njohë fushat e zhvillimit të fëmijërisë së hershme në aktivitetet e përditshme
Njeh konventat për të drejtat e fëmijëve dhe kundër diskriminimit	Zbaton strategji që nxisin pranimin e diversitetit, tolerancës dhe sjelljes jo të dhunshme

Fusha: MJEDISI

Nënfusha: Kujdesi dhe praktika	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di ta lidhë praktikën e kujdesit për çdo fëmijë me realizimin e plan programit	Është në gjendje të perceptojë nevojat e kujdesit të çdo fëmije gjatë zbatimit të plan programit mësimor
Di të krijojë një program personal për punën e vet	Di të krijojë një program personal për punën e vet
Di të krijojë praktikë bazuar në nevojat dhe kontekstin dhe pasqyron tendencat aktuale të kujdesit shëndetësor	Është në gjendje të bazojë praktikën e vet në nevojat dhe kontekstin aktual të kujdesit shëndetësor
Di si ta përshtat praktikën e tij të kujdesit me nevojat e çdo fëmije	E përshtat me mjeshtëri punën sipas nevojave të çdo fëmije
Di të zhvillojë praktikën sipas veprimeve të fëmijëve, i ndihmon fëmijët të kuptojnë veprimet e tyre të kujdesit.	Di të njohë dhe analizojë veprimet e fëmijëve, përpiqet t'i shpjegojë dhe të krijojë praktikën e vet sipas tyre
Di se si të krijojë dhe mbështesë një mjedis të shëndetshëm dhe të sigurt që është i përshtatshëm për kujdesin optimal për çdo fëmijë, veçanërisht për fëmijët që kanë nevojë për mbështetje shtesë	Krijon me profesionalizëm një mjedis të shëndetshëm dhe të sigurt për kujdesin optimal për çdo fëmijë, veçanërisht për fëmijët që kanë nevojë për mbështetje shtesë

Zhvillon praktikën, njohuritë, aftësitë dhe sjelljen profesionale duke përdorur strategji eksperimentale	Është në gjendje të zhvillojë praktikën, njohuritë, aftësitë dhe sjelljen e tij/saj profesionale me ndihmën e strategjive eksperimentale
Di dhe e kupton rëndësinë e përfshirjes aktive të fëmijëve në praktikën e tij/saj	Përfshin me shkathtësi fëmijët në punë
Mund të artikulojë përvojën e tij/saj me gojë dhe me shkrim për të shpjeguar zhvillimin e kujdesit për çdo fëmijë	Është në gjendje të shpjegojë me gojë dhe me shkrim zhvillimin e kujdesit për çdo fëmijë
Nënfusha: Mjedisi bazuar në fakte	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të analizojë situatën dhe të zgjidhë problemet praktike të kujdesit për çdo fëmijë	Është në gjendje të zgjidhë problemet praktike të kujdesit dhe kujdesit për çdo fëmijë duke analizuar situatën
Di të diskutojë dhe hulumtojë me kolegët për të krijuar një mjedis të bazuar në fakte	Me mjeshtëri diskuton dhe hulumton me kolegët për edukimin e tyre dhe përvojën e drejtpërdrejtë të krijimit të një mjedisi të bazuar në fakte
Di të përfshihet në bisedë dhe diskutime me kolegët e tij/saj të cilët krijojnë dhe praktikojnë ide të reja për zhvillimin e praktikës	Është në gjendje të reflektojë dhe të përfshihet në biseda me kolegë për ide të reja për zhvillimin e praktikës dhe krijimin e një mjedisi stimulues.
Njih mundësinë për të krijuar një mjedis të bazuar në fakte për nevojat individuale të zhvillimit të çdo fëmije	Është në gjendje të vendosë njohuritë e tij/saj në funksion të krijimit të një mjedisi që do të bazohet në fakte për nevojat e zhvillimit individual të çdo fëmije.
Di të bashkëpunojë dhe përfshihet në hulumtime, mbledhje të të dhënave dhe krijimin e një mjedisi stimulues së bashku me kolegët e tij/saj	Bën përpjekje për të hulumtuar, mbledhur të dhëna dhe analizuar ato së bashku me kolegët e dhe së bashku krijojnë një mjedis stimulues

Fusha: ORGANIZIMI DHE KLIMA

Nënfusha: Organizimi i kopshtit të fëmijëve	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Njih sistemin e organizimit dhe funksionimit të kopshtit	Promovon sistematicitet dhe përgjegjësi në funksionimin e kopshtit
Njih dokumentet që rregullojnë organizimin dhe punën e kopshtit (sidomos në grupet e foshnjave)	Gjatë punës së tij/saj respekton dhe zbaton dokumentet që rregullojnë organizimin dhe punën e kopshtit (sidomos në grupet e foshnjave).
Nënfusha: Klima pozitive	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të marrë pjesë aktive në aktivitetet e institucioneve partnere	Di të krijojë bashkëpunim me institucionet partnere
Kupton rolin e një promotorit të praktikave të mira në kujdesin e fëmijëve	Gjatë punës së tij/saj, ai/ajo demonstroi aftësinë për të promovuar praktika të mira për kujdesin e fëmijëve

Përfshihet në mënyrë aktive në shqyrtimin e pikave të dobëta dhe të forta të praktikës së kujdesit për të gjithë fëmijët	Është në gjendje të identifikojë pikat e dobëta dhe të forta të praktikës së kujdesit ndaj fëmijëve
Di të përdorë strategji të ndryshme promovuese për kujdesin e fëmijëve në praktikë	Është në gjendje të promovojë kujdesin e fëmijëve në praktikë
Di të demonstrojë komunikim pozitiv dhe konstruktiv me fëmijët dhe të rriturit	Është i/e aftë të komunikojë pozitivisht dhe në mënyrë konstruktive me fëmijët dhe të rriturit
Di të krijojë një ambient pune të këndshëm dhe stimulues	Di me shkathtësi të krijojë një ambient me një klimë të këndshme dhe stimuluese për punë

Fusha: PROCESI EDUKATIVO-ARSIMOR

Nënfusha: Monitorimi dhe vlerësimi i kujdesit për fëmijët	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të përdorë një sërë strategjish që monitorojnë dhe vlerësojnë qasjet në kujdesin e fëmijës	Gjatë punës së tij, ai krijon me mjeshtëri strategji të ndryshme për monitorim dhe vlerësim
Di të monitorojë dhe vlerësojë punën e tij/saj duke mbledhur të dhëna nga fëmijët	Përdor të dhëna nga fëmijët për të monitoruar dhe vlerësuar punën e tyre. Përdor komente kthyesë për të parë efektin e punës
Di të zhvillojë mjete të ndryshme për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve sipas fushave të duhura zhvillimore	Zhvillon mjete të ndryshme për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve
Di si t'u japë fëmijëve komente kthyesë konstruktive	Di të bëjë komente kthyesë konstruktive për fëmijët
Di të inkurajojë aktivitetet e vetëvlerësimit përmes reflektimit mbi aktivitetet e fëmijëve	Di të bëjë vetëvlerësim bazuar në aktivitetet dhe arritjet e fëmijëve
Nënfusha: Avancimi i kujdesit, dhe zhvillimit të fëmijës	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të përdorë një sërë strategjish që monitorojnë dhe vlerësojnë qasjet e kujdesit për fëmijën	Gjatë punës së tij/saj, ai/ajo krijon me mjeshtëri strategji të ndryshme për monitorim dhe vlerësim
Di të monitorojë dhe vlerësojë punën e tij/saj duke mbledhur të dhëna nga fëmijët	Përdor të dhëna nga fëmijët për të monitoruar dhe vlerësuar punën e tyre. Përdor komente kthyesë për të parë efektin e punës
Di të zhvillojë mjete të ndryshme për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve sipas fushave të duhura zhvillimore	Zhvillon mjete të ndryshme për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve
Di si t'u japë fëmijëve komente kthyesë konstruktive	Di t'u jap fëmijëve komente kthyesë konstruktive
Di të inkurajojë aktivitetet e vetëvlerësimit përmes reflektimit mbi aktivitetet e fëmijëve	Di të bëjë vetëvlerësim bazuar në aktivitetet dhe arritjet e fëmijëve

Fusha: BASHKËPUNIMI ME FAMILJEN DHE KOMUNITETIN

Nënfusha: Komunikimi, bashkëpunimi dhe partneriteti me prindërit dhe familjet	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton nevojën për të mbështetur prindërit dhe familjet	Di dhe është në gjendje të krijojë kushte për mbështetjen e prindërve dhe familjeve nga kopshti
Di si të komunikojë dhe promovojë në mënyrë efektive partneritetin dhe bashkëpunimin me prindërit dhe familjen	Kryen me shkathtësi komunikim efektiv dhe promovon partneritet dhe bashkëpunim me prindërit dhe familjen
Ai di të bashkëpunojë si partner për të shkëmbyer praktika të mira në kopsht dhe në shtëpi	Gjatë punës së përditshme, ai bashkëpunon si partner dhe shkëmben praktika të mira me prindërit dhe familjen
Di të përcjellë siç duhet dhe saktë informacionin prindërve për kujdesin ndaj fëmijës dhe ofron udhëzime për mbështetjen edhe në shtëpi	Është i/e aftë për të informuar në mënyrë adekuate dhe të saktë prindërit për kujdesin ndaj fëmijës
Nënfusha: Bashkëpunimi me komunitetin	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Gjen mënyra dhe qasje të ndryshme për të ndërtuar një marrëdhënie partneriteti me komunitetin	Përpiqet të gjejë të gjitha mekanizmat dhe mundësitë për bashkëpunim me komunitetin
Njeh dhe kupton ndikimin e komunitetit në zhvillimin e fëmijëve	Di të krijojë marrëdhënie partneriteti me komunitetin si një mbështetje për rritjen dhe zhvillimin e fëmijëve
Ai di të bashkëpunojë në partneritetet për të shkëmbyer praktika të mira me përkëdhelës të tjerë	Gjatë punës së përditshme ai bashkëpunon si partner dhe shkëmben praktika të mira me përkëdhelës të tjerë

Fusha: ZHVILLIMI PROFESIONAL

Nënfusha: Parimet etike dhe qasja profesionale	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Di të tregojë profesionalizëm dhe vlera profesionale në praktikën e përditshme	Di të punojë në mënyrë profesionale në përputhje me vlerat profesionale
Di të promovojë parimet etike dhe ligjore, ndërton integritetin e tij/saj përmes ndershmërisë dhe respektit përmes modelit të tij/saj të sjelljes	Di të punojë sipas parimeve etike dhe ligjore
Merr pjesë aktive në të gjitha mundësitë për zhvillim të vazhdueshëm profesional dhe mbështet mësimin profesional të kolegëve	Është në gjendje të njohë mundësitë dhe të marrë pjesë aktive në forma të ndryshme të zhvillimit të vazhdueshëm profesional
Di të zhvillojë një qasje profesionale përmes vetë-reflektimit, arritjes së qëllimeve profesionale dhe shkëmbimit me kolegët	Di të zhvillojë një qasje personale profesionale
Di të menaxhojë të dhënat personale profesionale që i referohen qasjes së tij/saj profesionale për kujdesin e fëmijës	Di të menaxhojë të dhënat personale profesionale
Di të përdorë teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, në bashkëpunimin me kolegët dhe për zhvillim profesional	Përdor me mjeshtëri teknologjinë e informacionit dhe komunikimit në punën e përditshme, me bashkëpunimin me kolegët dhe për zhvillim profesional
Nënfusha: Praktika reflektuese	
<i>Njohuritë dhe të kuptuarit</i>	<i>Aftësitë dhe shkathtësitë profesionale</i>
Kupton rëndësinë e vetë-reflektimit	Krijon kushte dhe praktikon vetë-reflektim
Është në gjendje të reflektojë mbi rolin e tij në lidhje me rritjen dhe zhvillimin e fëmijës	Me shkathtësi jep komente kthyesë për rolin e tij/saj në rritjen dhe zhvillimin e fëmijës
Di të ndajë praktikën e tij reflektuese me kolegët	Me shembullin e vet, inkurajon kolegët që të ndajnë praktikën reflektuese mes tyre

Literatura e shfrytëzuar:

1. Ancheta Arrabal, A. and J. Zang. 2016. "The New Models of Public Policy in Early Childhood Education and Care in Spain", in *The Global and the Local*, edited by M.F. Astiz and M. Akiba: 115-131. Rotterdam: Sense Publishers.
2. Balduzzi, L. et al., 2019. *Literature Review on Transitions across Early Childhood and Compulsory School Settings in Europe*. [pdf] Available at: http://start.pei.si/wpcontent/uploads/sites/11/2017/01/01_LITERATURE-REVIEW.pdf.
3. Barnett, W. S., 2011. Effectiveness of Early Educational Intervention. In: *Science*, 333(6045), pp. 975- 977. BHAS (Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina), 2018. *Demography and social statistics. Education statistics: pre-school upbringing and education in the school year 2017/2018*. [pdf] Available at: http://www.bhas.ba/saopstenja/2018/EDU_02_2017_Y2_0_BS.pdf
4. Brind, R., S. McGinigal, J. Lewis, and S. Ghezelaya with H. Ransom, J. Robson, C. Street, and Z. Renton. 2014. *Childcare and early years providers survey 2013*. DfE commissioned report available from: <http://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education/about/statistics>
5. Broekhuizen, ML. et al., 2018. Child care quality and Dutch 2-and 3-year-olds' socio-emotional outcomes: Does the amount of care matter? In: *Infant and Child Development* (27). doi.org/10.1002/icd.2043
6. Bywater, T. J., J.M. Hutchings, N. Gridley, and K. Jones. 2011. "Incredible Years Parent Training Support for Nursery Staff Working within a Disadvantaged Flying Start Area in Wales: A Feasibility Study." *Child Care in Practice*. 17(3): 285-302
7. Center on the Developing Child at Harvard University (2007): *A Science-Based Framework for Early Childhood Policy: Using Evidence to Improve Outcomes in Learning, Behavior, and Health for Vulnerable Children*.
8. *Childcare Partnerships*. 2016. *Qualification Requirements for the Early Years, School Age Childcare and Childminding Sectors in Northern Ireland*. Published January 2016: Guidance updated 18 July 2016. www.childcarepartnerships-ni.org
9. Commission of the Europeane Communities (2007): *Improving the Quality of Teacher Education*, Communion from the Commission to the Council and the European Parliament, Retrieved from the http://www.atee1.org/uploads/EUpolicies/improving_the_quality_of_teacher_education_aug2007.pdf
10. Condie, R. and L. Seagrave. 2009. *The Continuing Professional Development of Scottish Early Years Workers: Using Evidence to Move from Policy to Practice*. Paper presented at 19th Annual Conference of the European Early Childhood Research Association, Strasbourg, France, August 26-29.
11. *Comprehensive Strategy for education 2018-2025*, Ministry of education, 2018
12. Cory, G. 2015. *Extending the Early Years Entitlement: Costings, Concerns and Alternatives*, Institute for Public Policy Research. <http://www.ippr.org/publications/extending-the-early-years-entitlement-costings-concerns-and-alternatives>
13. Council for Awards in Childcare and Education. n.d. –a Level 5 Diploma in Leadership for Children's Care, Learning and Development <https://www.cache.org.uk/our-qualifications/children-and-young-people/level-5/qualification-detail/level-5-diploma-in-leadership-for-childrens-care-learning-and-development-manage-275>

14. Council of the European Union (2011): Council Conclusions on early childhood education and care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow. <http://eurolex.europa.eu/LexUriServ/C2011:175>EN.PDF>
15. Council of the European Union (2009): European Commission 2009b, pp74.
16. Davis. G. 2015. "Graduate Leaders in Early Childhood Education and Care Settings: the Practitioner Perspective." *Management in Education*. 2014, 28(4):156-160
17. Department for Education 2013. Teachers' Standards: Guidance for school leaders, school staff and governing bodies. July 2011 .https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/301107/Teachers_Standards.pdf
18. Department for Education, 2018a. *Early education and childcare: statutory guidance for local authorities, June 2018*. [pdf] Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/early-educationand-childcare--2>
19. Department for Education. 2017. Statutory Framework for the Early Years Foundation Stage: Setting the Standards for Learning, Development and Care from Birth to Five. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/596629/EYFS_STATUTORY_FRAMEWORK_2017.pdf
20. Document Macedonian Qualifications Framework – starting bases
21. Documents of the project *Improving the quality assurance system of pre-school education* Donor: UNICEF; Duration: 1.2018 - 12.2019
22. Documents of the project *Strengthening the role of civil society in assuring Equity and Excellence in Early childhood (3E)*; Donor: EU - IPA 1 – TAIB – National Programme for Transition Assistance and Institutional Building 2013, "Enhanced Involvement of Civil Society in EU Integration Reforms"
23. Documents of the project *Creating competencies for kindergarten teachers* British Embassy funded project, implemented by UNICEF Office –Skopje and Ministry of Labour and Social Policy, 2018
24. Documents of the project *"Creation of model for re-licensing of kindergarten staff"* UNICEF funded project implemented by UNICEF Skopje and Ministry of Labour and Social Policy, 2018
25. Documents of the project *"Evaluation of Early Learning and Development Programme"* UNICEF funded project implemented by UNICEF Office Skopje and Ministry of Labour and Social Policy, 2018
26. Documents of the project *Promoting alternative childcare services*, EuropeAid/135660/IH/SER/MK; Donor EU - IPA 4 - OP HRD - Programme Multi-annual Operational Programme "Human Resource Development" 2007-2013; Period 2.2015 -2.2017
27. Documents of the project *Inclusion of Roma Children in Public Preschool Institution*; Donor/Partner: Ministry of Labour and Social Policy, the Roma Education Fund and the Local Self-government Units; Duration: Implemented since 2016
28. Documents of the current process *World Bank Loan - Social Services Improvement Project (SSIP)* Partner: World Bank, Duration: 09.2018 - 06.2024.
29. Documents of the current process *Expanding the network of pre-school institutions in rural and urban areas*, Donor: EU - IPA II, Action 4 "Education, Employment and Social Policy" of the 2017 IPA Action Programme; Duration: 2.2020 - 12.2021
30. Documents of the current process *Improving the quality of data and strengthening policy making* Donor: EU - IPA II, Action 4 "Education, Employment and Social Policy" of the 2017 IPA Action Programme, Duration: 6.2019 - 6.2021

31. Dumas, A. and Lefranc, A., 2010. Early schooling and later outcomes: Evidence from pre-school extension in France. *Thema Working Paper 2010-07*. Université de Cergy Pontoise. [pdf] Available at: <https://thema.u-cergy.fr/IMG/documents/2010-07.pdf>
32. Dumcius, R., et al (2014). Study on the effective use of early childhood education and care in preventing early school leaving - Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, doi: 10.2766/81384
33. Dunlop, A.W., K. Frame, J. Goodier, C. Miles, K. Renton, and M. Small. 2016. Sustaining the Ambition: the Contribution of GTCS Registered Teachers as Part of the Early Learning and Childcare Workforce in Scotland. <http://www.eis.org.uk/public.asp?dbase=2&id=3245>
34. Education and Training Inspectorate Northern Ireland. 2016. Summary of the Chief Inspector's Report 2012 – 2014. <http://www.etini.gov.uk/index/inspection-reports/the-chief-inspectors-report/ci-report-2012-2014-summary.pdf>
- Education Scotland. 2015. Making the Difference: the Impact of staff Qualifications on Children's Learning in the Early Years. http://www.educationscotland.gov.uk/inspectionandreview/Images/Making_Difference_735922.pdf
35. Einarsdottir, J. et al., 2015. Democracy, caring and competence: values perspectives in ECEC curricula in the Nordic countries. In: *International Journal of Early Years Education*, 23:1, pp. 97-114. <http://dx.doi.org/10.1080/09669760.2014.970521>
36. EQF Referencing Report of the Macedonian Qualifications Framework and Self-Certification to the QF-EHEA
37. Eurofound, 2019. *Out-of-school care: Provision and public policy*. Available in March 2020 at: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/customised-report/2019/out-of-school-care-provisionand-public-policy>
38. European Commission (2005): *Common European principles for teacher competences and qualifications*. Brussel: European Commission, Directorate-General for Education and Culture, Retrieved from the http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf.
39. European Commission (2005a): *The European Qualifications Framework for Lifelong Learning*, Brussel: European Qualifications Framework , European Commission, Retrieved from the http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/leaflet_en.pdf
40. European Commission (2007): *How can Teacher Education and Training policies prepare teachers to teach effectively in culturally diverse settings?* Report of the Peer Learning Activity Education and Training 2010 programme: Cluster 'Teachers and Trainers', Oslo, May 2007, European Commission Directorate-General for Education and Culture, Lifelong Learning Education and Training policies School education and Higher education, Retrieved from the http://www.atee1.org/uploads/EUpolicies/pla_teaching_in_culturally_divers_settings.pdf
41. European Commission, 2013. *Barcelona objectives. The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth*. Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: http://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ececqualityframework_en.pdf
42. European Commission, EACEA, and Eurydice. 2015. Early Childhood Education and Care Systems in Europe. National Information Sheets – 2014/15. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

43. European Commission/ EACEA/Eurydice, 2018. *Teaching Careers in Europe: Access, Progression and Support*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [pdf] Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-careers-europeaccess-progression-and-support_en
44. Goffin, S. G., Barnett, W. S., 2015. Assessing QRIS as a change agent. *Early Childhood Research Quarterly*, 30, pp.179-182. Government of Malta, 2016. *Free Childcare Scheme*. [Online] Available at: <https://education.gov.mt/en/Pages/Free-Childcare.aspx> [Accessed 8 April 2019].
45. Graham, K. 2014. Independent Review of Childcare and Early Education Registration, Regulation and Inspection. www.learning.wales.gov.uk/resources
46. Guerin, B., 2014. *Breaking the cycle of disadvantage: Early Childhood Interventions and to Higher Education in Europe*. Study prepared for the European Commission, Directorate- General for Employment, Social Affairs and Inclusion. RAND Corporation, Santa Monica, CA [pdf] Available at: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR500/RR553/RAND-RR553.pdf
47. Hadfield, M., M. Jopling, M. Needham, T. Waller, L. Coleyshaw, M. Emira, and K. Royle. 2012. Longitudinal Study of Early Years Professional Status: an Exploration of Progress, Leadership and Impact. Final Report to the Department for Education. CeDARE, University of Wolverhampton. <https://www.gov.uk/government/publications/longitudinal-study-of-early-years-professional-status-an-exploration-of-progress-leadership-and-impact-final-report>
48. House of Commons Public Accounts Committee. 2016. Oral Evidence: Free Entitlement to Early Years Education and Childcare. April 20th 2016. <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/public-accounts-committee/free-entitlement-to-early-years-education/oral/32162.pdf>
49. IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), 2016. *Early Childhood Policies and Systems in Eight Countries Findings from IEA's Early Childhood Education Study*. [pdf] Available at: https://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ECES-policies_and_systems-report.pdf
50. Instituto Nacional Estadística. 2017. Anuario Estadístico de España. Educación Infantil. [Statistical Yearbook Spain. Early Childhood Education] http://www.ine.es/prodyser/pubweb/anuario17/anu17_03educa.pdf
51. Institutions for care and education of children - Kindergartens (2018): State statistical office of the Republic of Macedonia: Population and social statistics, Statistical review No 2.4.18.02/893
52. Kaga, Y., Bennett, J., and Moss, P., 2010. *Caring and learning together: A cross-national study on the integration of early childhood care and education within education*. Paris: UNESCO. Kind en Gezin, 2017. *Het kind in Vlaanderen 2017*. [pdf] Available at: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/kind-in-vlaanderen>
53. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe (2019). European Commission – EACEA - Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2797/894279
54. Learning and Teaching Scotland. 2010 National Guidance Pre-birth to Three. https://www.educationscotland.gov.uk/Images/PreBirthToThreeBooklet_tcm4-633448.pdf
55. Macedonian Framework for Quality Assurance in Pre-school Education and care has been developed, based on the European quality framework for early childhood education and care
56. Melhuish, E., et al (2015). *A review of research on the effects of Early Childhood Education and Care upon child development*. CARE project, Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care - ECEC.

57. Miller, K. and C. Cable. 2011. *Professionalization, Leadership and Management in the Early Years*. Lon-don: Sage.
58. Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2019. *Anuario estadístico. Las cifras clave de la educación en España*. [pdf] Available at:
<https://www.educacionyfp.gob.es/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores/cifras-educacion-espana/2016-17/C1-pdf.pdf>
59. Ministry for Children, Education and Gender Equality (DK). *High quality ECEC makes a difference*. [pdf] Available at:
http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/5/ecec_in_denmark_presentation25.01.pdf
60. MLSP, Official Gazette of RM no.46 of 06.03.2014, Programme for Early Learning and Development
61. MLSP, UNICEF (2009): Early learning and development standards for children from 0 – 6 years, Skopje
62. National College for Teaching and Leadership. 2013. *Teachers' Standards: Guidance for School Leaders, School Staff and Governing Bodies, July 2011 (updated 2013)*.
<https://www.gov.uk/government/publications/teachers-standards>
63. National College for Teaching and Leadership. 2015. *Initial Teacher Training Criteria and Supporting Advice* <https://www.gov.uk/government/publications/initial-teacher-training-criteria>
64. National Framework for Higher Education Qualifications for Republic of Macedonia – Guide10;
65. Network of Experts in Social Sciences of Education and Training, *Early Matters: Symposium Conclusions, 2008*. Available at: http://www.nesse.fr/nesse/activities/symposia/symposia/10-08/ecec_symposium_conclusions.pdf.
66. Oberhuemer, P., I. Schreyer, and M.J. Neuman. 2010. *Professionals in Early Childhood Education and Care Systems. European Profiles and Perspectives*. Opladen and Farmington Hills, MI: Barbara Budrich.
67. OECD (2018), *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*, Paris: OECD Publishing. doi.org/10.1787/19991487
68. Official Journal of the EU (2019): Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems (C189/02), Official Journal of the European Union, 05.06.2019.
69. Official Journal of the EU (2013): *Council Recommendation on effective Roma integration measures in the Member States (C378/01)*, Official Journal of the European Union, of 9 December 2013.
70. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2015. *Starting Strong IV. Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
71. Pobal, 2017. *Early Years Sector Profile 2016-2017*. [pdf] Available at:
<https://www.pobal.ie/app/uploads/2018/06/Early-Years-Sector-Profile-Report-2016-2017.pdf>
72. Pramling N., Doverborg E., Samuelsson I.P., 2017. Re-metaphorizing Teaching and Learning in Early Childhood Education Beyond the Instruction – Social Fostering Divide. In: Ringsmose C., Kragh-Müller G. eds. *Nordic Social Pedagogical Approach to Early Years*. International Perspectives on Early Childhood Education and Development, vol 15. Springer, Cham. Republic of Estonia Ministry of Social Affairs 2017. [Online] Available at: <http://www.sm.ee/en>
73. Schreyer, I., Oberhuemer, P., 2017. Germany – Key Contextual Data. In: P. Oberhuemer and I. Schreyer, eds. *Workforce Profiles in Systems of Early Childhood Education and Care in Europe*. [pdf] Available at: www.seepro.eu/English/Country_Reports.htm

74. Slot, P., Leseman, P., Verhagen, J. and Mulder, H, 2015. Associations between structural quality aspects and process quality in Dutch early childhood education and care settings. *Early Childhood Research Quarterly*, 33: 4, pp. 64-76.
75. Starting Strong III (2012): *A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD Publishing. [Online] Available at: <http://www.oecd.org/education/school/startingstrongiiiqualitytoolboxforecec.htm>
76. Starting Strong IV (2015): *Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, Paris: OECD Publishing <http://dx.doi.org/10.1787/9789264233515-en>
77. Starting Strong V (2017): *Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education..* Paris: OECD Publishing. [Online] Available at : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276253-en>
78. The Governmental Act on National Qualifications Framework for higher education qualifications
79. UNESCO-UIS, 2012. *International Standard Classification of Education ISCED 2011*. [pdf] Available at: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-educationisced-2011-en.pdf>.
80. Urban, M., Vandebroek, M., Peeters, J., Lazzari, A. & K. van Laere (2011): *CoRe: Competence requirements in Early Childhood Education and Care – Final Report*, London and Brussels: European Commission, Directorate General for Education and Culture. Retrieved from the http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2011/core_en.pdf
81. Van Laere, K., Vandebroek, M. & J. Peeters (2011): *Competence survey, CoRe: Competence requirements in Early Childhood Education and Care - Research documents*, Cass School of Education University of East London and Department for Social Welfare Studies University of Ghent. Retrieved from the http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2011/core-annex_en.pdf
82. Van Belle, J. 2016. *Early Childhood Education and Care (ECEC) and its long-term effects on educational and labour market outcomes*. RAND Corporation, Santa Monica, CA [Online] Available at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1667.html.
83. Vandebroek, M., et al (2018). *Benefits of early childhood education and care and the conditions for obtaining them*, Report of the European Expert Network on Economics of Education. Luxembourg: Publications Office of the European Union, doi: 10.2766/007676
84. World Bank (2015): *SABER Country Report, Former Yugoslav Republic of Macedonia*
85. World Bank (2018): *Public Finance Review: FYR Macedonia*
86. Досие за дете (Развојно портфолио)
87. Дневник за работа во детска градинка/центар за ран детски развој
88. Дневник за работа на воспитна група
89. МТСП, Правилник за начинот на стручно усовршување на вработените во установите за деца, Сл. весник на РМ, бр. 61 од 25. 04. 2013
90. МТСП, Правилник за поблиските критериуми за формирање и работа на советувалиштето за деца и родители во јавна детска градинка/јавен центар за ран детски развој, Сл. весник на РМ, бр. 62 од 26. 04. 2013
91. МТСП, Правилник за изменување и дополнување на правилникот за начинот на издавање, продолжување, обновување и одземање на лиценца за работа на директори на установи за деца, стручни работници, стручни соработници, воспитувачи и негуватели во системот за згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, начинот на

- спроведување на обуките, како и формата и содржината на образецот на лиценцата за работа, врз основа на член 182 став (5) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15, 150/15, 192/15, 27/16, 163/17, 21/18 и 198/18), Бр. 11-2594/1 од 18. Март 2019 година
92. МТСП, Правилник за стандардите и нормативите за вршење на дејноста на установите за деца, врз основа на член 100 став (4) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/2013 и 12/2014
 93. МТСП, Правилник за начинот на работа и обезбедување на услови за остварување на педагошко-методската практика на студентите од соодветните студии за предучилишно воспитување и други соодветни факултети во јавните установи за деца, врз основа на член 170 став (2) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13, Бр. 11-2750/1 од 19. 04. 2013, Сл. весник на РМ, бр. 61 од 25. 04. 2013
 94. МТСП, Правилник за начинот на спроведување на годишното интервју и оценувањето како и формата и содржината на извештајот на годишното интервју на образецот за оценување на давателите на јавни услуги во јавните установи за деца, врз основа на член 159 став (13) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15, 150/15, 192/15 и 27/16, Сл. весник на РМ, бр. 168 од 05. 09. 2016
 95. МТСП, Правилник за индикаторите за вреднување на успехот на планираните активности од развојниот план на установите за згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, врз основа на член 174 став 4 од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13), Службен весник на РМ, бр. 87 од 17. 06. 2013
 96. МТСП, Правилник за начинот на издавање, продолжување, обновување и одземање на лиценцата за работа на директори на установи за деца, стручни работници и стручни соработници, воспитувачи и негуватели во системот за згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, начинот на спроведување на обуките, како и за формата и содржината на образецот на лиценцата за работа, врз основа на член 182 став (5) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13)
 97. *Основни професионални компетенции и стандарди за стручни соработници* (2016) Македонски центар за граѓанско образование, Скопје.
 98. *Основни професионални компетенции и стандарди за наставници* (2016) Македонски центар за граѓанско образование, Скопје
 99. Организација на дневните активности на децата од предучилишна возраст во рамки на групите,
 100. Правилник за формата, содржината и начинот на водење на педагошка документација и евиденција во детска градинка и центар за ран детски развој, врз основа на член 195 став (10) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13)
 101. УСАИД, МЦГО, *Анализа на политиките и праксата на професионалниот и кариерниот развој на наставниците во Република Македонија*, Скопје, 2013
 102. УСАИД, МЦГО, *Упатство за начинот и формата на менторската поддршка на наставниците-приправници и стручните соработници-приправници во основните и средните училишта*, Скопје, 2016
 103. УСАИД, МЦГО, *Стручен соработник од почетник до ментор*, Скопје 2016
 104. УСАИД, МЦГО, *Наставник од почеток до ментор*, Скопје 2016

во системот за згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, начинот на спроведување на обуките, како и формата и содржината на образецот на лиценцата за работа, Врз основа на член 182 став (5) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15, 150/15, 192/15, 27/16, 163/17, 21/18 и 198/18), Бр. 11-2594/1 од 18. Март 2019 година

93. МТСП, Правилник за стандардите и нормативите за вршење на дејноста на установите за деца, Врз основа на член 100 став (4) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/2013 и 12/2014
94. МТСП, Правилник за начинот на работа и обезбедување на услови за остварување на педагошко-методската практика на студентите од соодветните студии за предучилишно воспитување и други соодветни факултети во јавните установи за деца, Врз основа на член 170 став (2) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13, Бр. 11-2750/1 од 19. 04. 2013, Сл. весник на РМ, бр. 61 од 25. 04. 2013
95. МТСП, Правилник за начинот на спроведување на годишното интервју и оценувањето како и формата и содржината на извештајот на годишното интервју на образецот за оценување на давателите на јавни услуги во јавните установи за деца, Врз основа на член 159 став (13) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15, 150/15, 192/15 и 27/16, Сл. весник на РМ, бр. 168 од 05. 09. 2016
96. МТСП, Правилник за индикаторите за вреднување на успехот на планираните активности од развојниот план на установите за згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, Врз основа на член 174 став 4 од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13), Службен весник на РМ, бр. 87 од 17. 06. 2013
97. МТСП, Правилник за начинот на издавање, продолжување, обновување и одземање на лиценцата за работа на директори на установи за деца, стручни работници и стручни соработници, воспитувачи и негователи во системот за згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, начинот на спроведување на обуките, како и за формата и содржината на образецот на лиценцата за работа, Врз основа на член 182 став (5) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13)
98. *Основни професионални компетенции и стандарди за стручни соработници* (2016) Македонски центар за граѓанско образование, Скопје.
99. *Основни професионални компетенции и стандарди за наставници* (2016) Македонски центар за граѓанско образование, Скопје
100. Организација на дневните активности на децата од предучилишна возраст во рамки на групите,
101. Правилник за формата, содржината и начинот на водење на педагошка документација и евиденција во детска градинка и центар за ран детски развој, Врз основа на член 195 став (10) од Законот за заштита на деца („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/13)
102. УСАИД, МЦГО, Анализа на политиките и праксата на професионалниот и кариерниот развој на наставниците во Република Македонија, Скопје, 2013

103. УСАИД, МЦГО, Упатство за начинот и формата на менторската поддршка на наставниците-приправници и стручните соработници-приправници во основните и средните училишта, Скопје, 2016
104. УСАИД, МЦГО, Стручен соработник од почетник до ментор, Скопје 2016
105. УСАИД, МЦГО, Наставник од почеток до ментор, Скопје 2016